

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Ústav primární a preprimární edukace

**DOSTUPNOST ODBORNÉ PÉČE PRO DĚTI
PŘEDŠKOLNÍHO VĚKU S RIZIKEM
DYSLEXIE A DYSPRAXIE**

Diplomová práce

Autor: Bc. Klára Košanová
Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika
Studijní obor: Pedagogika předškolního věku
Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Olga Zelinková, CSc.

Hradec Králové

2014

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta

Zadání diplomové práce

Autor: Bc. Klára Košanová

Studijní program: N7531 Předškolní a mimoškolní pedagogika

Studijní obor: Pedagogika předškolního věku

Název závěrečné práce: Dostupnost odborné péče pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie

Název závěrečné práce AJ: Availability of professional care for preschool age children at risk for dyslexia and dyspraxia

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Zjištění dostupnosti odborné péče pro děti předškolního věku ve vybraných krajích České republiky. Výzkum je zaměřen na zjištění počtu státních a soukromých pedagogicko-psychologických poraden ve zvolených krajích, na obsazenosti jednotlivých poraden a počtu dětí s rizikem dyslexie a dyspraxie. Budu se zajímat o práci a prevenci u dětí s rizikem dyslexie a dyspraxie. Další oblastí bude logopedická péče. V teoretické části se budu zabývat popisem a náplní práce pedagogicko-psychologických poraden, na popisu dyslexie a dyspraxie a její nápravy. Metody práce: rozhovor, dotazníky, pozorování.

Cílem diplomové práce je zjištění počtu odborné péče pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie ve vybraných krajích České republiky. Důležité je zjistit, zda je dostatek odborné péče nebo je potřeba ji rozšířit.

Garantující pracoviště: Ústav primární a preprimární edukace, Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Doc. PaedDr. Olga Zelinková, CSc.

Konzultant:

Oponent: PhDr. Blanka Křováčková

Datum zadání závěrečné práce: 19. 2. 2013

Datum odevzdání závěrečné práce: 15. 12. 2014

PROHLÁŠENÍ

Předkládám tímto k posouzení a obhajobě diplomovou práci zpracovanou na závěr studia na fakultě pedagogické Univerzity Hradec Králové.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracovala samostatně, s použitím odborné literatury a parametrů uvedených v seznamu, který je součástí této diplomové práce.

Dále prohlašuji, že veškerý software, použitý při řešení této diplomové práce, je legální.

V Hradci Králové dne.....

.....
Bc. Klára Košanová

PODĚKOVÁNÍ

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu práce Doc. PaedDr. Olze Zelinkové, CSc. za cenné profesionální rady, připomínky a metodické vedení práce.

Dále bych ráda poděkovala všem přátelům, kteří mě ve studiu podporují, největší dík si však zaslouží rodiče, životní partner a prarodiče, bez jejichž podpory bych nikdy neměla možnost tuto práci sepsat.

ANOTACE

KOŠANOVÁ, KLÁRA. *Dostupnost odborné péče pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2014. 80s. Diplomová práce.

Diplomová práce se bude ubírat směrem zjišťování množství pedagogicko – psychologických poraden a dalších neziskových organizací, které se zabývají nebo by se měly zabývat zjištěním problémových dětí předškolního věku s podezřením na dyslexii či dyspraxii. Práce bude rozdělena na teoretickou a praktickou část. V teoretické části se zaměřím na přesné citování zákona a vyhlášky, co by měly poradny poskytovat. To doplním soupisem, kolik poraden se v jednotlivých krajích nachází a pro kolik měst či vesnic. S tímto krokem souvisí vyhledání neziskových organizací, které se rovněž orientují na problémovou skupinu dětí předškolního věku. Pozornost budu věnovat vysvětlení pojmů dyslexie, dyspraxie, dyskalkulie a dalším specifickým poruchám učení. Přidám příslušný didaktický a diagnostický materiál pro určení rizika dyslexie nebo dyspraxie u dětí předškolního věku. Praktická část bude vycházet z dotazníků od poraden, ankety pro učitelky mateřských škol a rozhovorů. Chci zde shrnout a porovnat výsledky z dotazníků určené poradnám. Najít shody a rozdíly mezi nimi. Součástí bude grafické znázornění množství poraden a odborných pracovníků.

Klíčová slova: pedagogicko – psychologická poradna, dyslexie, dyspraxie, poruchy učení

ANNOTATION

KOŠANOVÁ, KLÁRA. *Availability of professional care for children in preschool age with risk dyslexia and dyspraxia.* Hradec Králové: Pedagogical Faculty, University of Hradec Králové, 2014, 80 pp. Diploma Thesis.

I try to know number of pedagogical – psychological institutions and other similar institutions in Czech Republic which are interested in children in pre-school age with risk dyslexia or dyspraxia. My Diploma Thesis will divide into two parts – theoretical part and practical part. I will start with first theoretical part. I focused on exact citation from law and announcement what kind of activity provides these institutions for the children. I write down member of these special institutions for every area in Czech Republic. I want to find the similar institutions for the children with risk dyslexia or dyspraxia and describe their tasks. I will explain meaningful of dyslexia, dyspraxia and other disabilities. I will be oriented on didactic and diagnostic material which depend a range of risk dyslexia or dyspraxia. Practical part will be based on results from questionnaires by institutions, teachers and interview. The quantity of questionnaires will depend on friendly approach from teacher and institutions. I want to compare institutions between these and find compliances and differences. It will follow a graphical representation.

Keywords: pedagogical – psychological institutions, dyslexia, dyspraxia, disabilities

OBSAH

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK.....	9
ÚVOD.....	10
TEORETICKÁ ČÁST.....	11
1 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ.....	11
1.1 Obecné informace.....	11
1.2 Konkrétní informace.....	12
1.3 Rozmístění a množství.....	14
2 SPECIFICKÉ VÝVOJOVÉ PORUCHY UČENÍ.....	16
2.1 Vymezení pojmu.....	16
2.2 Příčiny poruch učení.....	17
2.3 Diagnostika poruch učení.....	18
2.4 Klasifikace poruch učení.....	19
2.5 Charakteristika poruch učení.....	20
2.5.1 Dyslexie.....	21
2.5.2 Dysortografie.....	22
2.5.3 Dysgrafie.....	23
2.5.4 Dyskalkulie.....	23
2.5.5 Dyspinxie.....	24
2.5.6 Dymúzie.....	24
2.5.7 Dyspraxie.....	25
3 DYSLEXIE U DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU.....	26
3.1 Rozvoj poznávacích procesů.....	27
3.1.1 Řeč.....	27
3.1.2 Sluchové vnímání.....	28
3.1.3 Zrakové vnímání.....	30
3.1.4 Pravolevá a prostorová orientace.....	31
3.1.5 Orientace v čase.....	32
3.1.6 Paměť.....	33
3.1.7 Koncentrace pozornosti.....	34
3.1.8 Proces automatizace.....	34
3.2 Diagnostika rizika dyslexie.....	35
3.2.1 Škála rizika dyslexie.....	36
3.2.2 Předcházíme poruchám učení.....	37
3.2.3 Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky.....	39
3.2.4 Sheffieldský screeningový test dyslexie.....	40

4	VÝZKUM.....	41
4.1	Cíl výzkumu	41
4.2	Hypotézy.....	41
4.3	Metody výzkumu.....	42
4.3.1	Statistické šetření	42
4.3.2	Škálové hodnocení.....	42
4.3.3	Anketa.....	42
4.3.4	Dotazník.....	43
4.3.5	Rozhovor.....	44
4.4	Výsledky a jejich interpretace	44
4.4.1	Statistické šetření	44
4.4.2	Škálové hodnocení.....	50
4.4.3	Anketa.....	54
4.4.4	Dotazník.....	59
4.4.5	Rozhovor.....	61
4.4.6	Hypotézy.....	64
4.5	Rovné příležitosti pro předškoláky.....	66
4.6	Shrnutí	68
	ZÁVĚR.....	70
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ.....	72
	SEZNAM PŘÍLOH.....	75

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

IVP = individuální vzdělávací plán

MŠ = mateřská škola

PPP = pedagogicko – psychologická poradna

RVP PV = rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání

SPC = speciálně – pedagogické centrum

SPU = specifické poruchy učení

SŠ = střední škola

SVP = speciální vzdělávací potřeby

ŠPZ = školská poradenská zařízení

VOŠ = vyšší odborná škola

ZŠ = základní škola

ÚVOD

Diplomová práce s názvem „*Dostupnost odborné péče pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie*“ bude mít teoretický základ, doplněný o výzkumné otázky týkající se vyvození závěrů. Toto téma jsem si vybrala po konzultaci s vedoucí práce. Obě jsme přesvědčeny, že péče věnovaná dětem předškolního věku s rizikem poruch učení je nedostatečná. Mým úkolem bude poskytnout teoretické znalosti z oblasti školských poradenských zařízení (PPP, SPC), problematiky dyslexie, dyspraxie a v krátkosti představit i další specifické poruchy učení – dysgrafie, dysortografie, dyskalkulie, dysmúzie, dyspinxie. Tyto informace budou obsahovat hlavní úkoly a cíle školských poradenských zařízení vyplývajících ze školského zákona a vyhlášek. Zaměřím se i na skutečnou pracovní náplň zaměstnance PPP a SPC vzhledem k dítěti předškolního věku. Rovněž i jaké jsou možnosti spolupráce s mateřskou školou nebo rodiči. V neposlední řadě zahrnu stručnou problematiku poruch učení, jejich vznik, průběh, projevy a možnosti nápravy (konkrétní metody práce s dítětem). Do výzkumné části zaznamenám množství školských poradenských zařízení (popřípadě neziskových organizací) pro vybrané kraje v České republice. Pro získání informací jsem sestavila dotazník s několika výzkumnými otázkami, který jsem elektronicky rozeslala do zvolených poraden. Kromě dotazníků použiji ještě rozhovory se zaměstnanci PPP a SPC zaměřené na jejich názor týkající se dostatečnosti těchto zařízení pro děti předškolního věku. Pokud to bude možné, oslovila bych i několik mateřských škol, které by mi rovněž sdělily svůj názor o této problematice.

Výsledky mojí diplomové práce by měly sloužit jako doklad toho, zda je dobře pokryta síť školských poradenských zařízení v určitých krajích či nikoli. V případě negativního výsledku by se moje výzkumná část stala motivací pro zlepšení tohoto stavu.

Cílem mojí diplomové práce je zjištění informací o aktuálním stavu školských poradenských zařízení ve vybraných krajích, komunikace se zařízeními, zaměstnanci a mateřskými školami. Aktivní účast a veřejné mínění. V mnohých případech rodiče musejí dojíždět několik kilometrů do většího města, kde se nachází PPP. Poradna funguje pro několik okresů dohromady. Z toho vyplývá, že má poradna velké množství klientů, a tím jim není schopna dát kvalitní péči v dlouhodobém horizontu. Mnohdy se tedy jedná o úsporná opatření, která jsou ale spíše negativním faktorem.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ŠKOLSKÁ PORADENSKÁ ZAŘÍZENÍ

1.1 Obecné informace

Pod pojmem školská poradenská zařízení rozumíme pedagogicko – psychologické poradny a speciálně pedagogická centra¹. Tento typ zařízení je potřebný v případě, že proces vzdělávání a výchovy je nějakým negativním faktorem omezen. Školská poradenská zařízení fungují pro děti od 3 let do skončení středního (vyššího odborného) vzdělání a jejich zákonné zástupce (rodiče). Práce vychází z individuální nebo skupinové činnosti s dětmi, která má vliv na předcházení negativních jevů při výchově a vzdělávání dětí, na výběru vhodné aktivizační metody při vzdělávacím procesu a v neposlední řadě na zvnitřnění hodnot a postojů. ŠPZ nabízejí pedagogicko – psychologické vedení učitelů a upevňování jejich kompetencí vzhledem ke vzdělávání a práci s dětmi. Pracovníky školských poradenských zařízení tvoří psychologové, speciální pedagogové a sociální pracovníci. Ti vykonávají nápravu a předcházení rizik na pracovišti PPP, SPC nebo v prostorách konkrétní mateřské, základní či střední školy. Veškerá práce s dětmi a jejich rodiči obsahuje velmi důvěrné informace. Tyto informace podléhají ochraně osobních údajů podle **zákona č. 101/2000 Sb., O ochraně osobních údajů** a každý pracovník ŠPZ to musí mít na mysli. (Dostupné z: <http://www.nuv.cz/poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>)

Pedagogicko – psychologická poradna poskytuje metodické vedení pedagogických pracovníků, předchází sociálně - patologickým jevům v prostředí školy, zjišťuje připravenost pro vstup do základní školy, služby pro podporu a snížení rizika neúspěšnosti ve škole, hodnocení a výběr vhodné školy nebo třídy v dané škole pro konkrétní dítě. Jako podstatnou součást vidím i spolupráci mezi rodiči, učitelkami a poradenským zařízením. Vzájemné zhodnocení, postřehy a úprava vzdělávacího obsahu podle aktuálních potřeb a zájmu dítěte příznivě působí na jeho osobnostní rozvoj. Nedílnou součástí je i pravidelné hodnocení dětí, jejich schopností, dovedností a vědomostí přiměřených věku. Konzultace s odborníky týkající se podpory vzdělávání dětí, u kterých spatřujeme odchylky ve vývoji ve srovnání s dětmi stejné věkové skupiny. (Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>)

¹ Konkrétní znění zákona č. 561/2004 Sb. Školského zákona a vyhlášky č. 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních v další podkapitole 1.2. *Konkrétní informace*.

Speciálně pedagogické centrum poskytuje služby dětem s určitým typem zdravotního postižení (vady řeči, zrakové postižení, sluchové postižení, tělesné postižení, mentální postižení, poruchy autistického spektra, hluchoslepoty, postižení více vadami, vývojové poruchy učení nebo chování) nebo zdravotní znevýhodnění (zdravotní oslabení, dlouhodobá nemoc, lehčí zdravotní poruchy vedoucí k poruchám učení a chování). Na základě specializace jednotlivých center dochází k efektivnější práci s dítětem. Dítě s výše uvedeným typem zdravotního postižení nebo znevýhodnění můžeme integrovat do běžné školy jako dítě se speciálními vzdělávacími potřebami. SPC pomáhá v oblasti připravenosti dítěte se speciálními vzdělávacími potřebami na vstup do základní školy, na sestavení individuálního vzdělávacího plánu, na kontrole a průběhu vzdělávání, metodického vedení učitelů a rodičů. Služby těchto center jsou poskytovány jak v prostorách konkrétního SPC, tak i ve školách. Součástí úspěšné integrace dítěte se SVP je správné materiální vybavení školy, příznivé klima, podnětné sociální prostředí a odborné znalosti pedagogického pracovníka. Důležitá je úzká spolupráce mezi SPC, školou a rodičem. Vzájemné vyměňování názorů, postřehů, myšlenek a rad je velmi podnětné pro lepší adaptaci a rozvoj osobnosti dítěte. (Dostupné z: <http://www.nuv.cz/poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>)

1.2 Konkrétní informace

Platná formulace školských poradenských zařízení je uvedena v **zákoně č. 561/2004 Sb. Školský zákon**: „*Školská poradenská zařízení zajišťují pro děti, žáky a studenty a jejich zákonné zástupce, pro školy a školská zařízení informační, diagnostickou, poradenskou a metodickou činnost. Dále poskytují odborné speciálně pedagogické a pedagogicko – psychologické služby, preventivně výchovnou péči a napomáhají při volbě vhodného vzdělávání dětí, žáků nebo studentů a přípravě na budoucí povolání. Školská poradenská zařízení spolupracují s orgány sociálně – právní ochrany dětí a orgány péče o mládež a rodinu, zdravotnickými zařízeními, popřípadě s dalšími orgány a institucemi.*“ (Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>)

Detailnější popis obsahující charakteristiku, činnosti a úkoly jednotlivých poradenských zařízení stanovuje **vyhláška č. 72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**: „*Poskytování poradenských služeb dětem, žákům, studentům, zákonným zástupcům, školám a školským zařízením. Jedná se o bezplatně standardní poradenské služby na*

žádost žáka, zákonného zástupce, školy, školského zařízení. Je zde nutný písemný souhlas žáka nebo jeho zákonného zástupce. Žák nebo zákonný zástupce jsou předem informováni o povaze, rozsahu, trvání a následcích.“ (Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>)

Poradenské služby obsahují několik konkrétních oblastí, na které se zaměřují podle **vyhlášky č.72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**. ŠPZ kladou důraz na tvorbu vhodných podmínek pro zdravý tělesný, sociální i psychický vývoj dětí před zahájením i v průběhu vzdělávání. Snaží se o naplnění vzdělávacích potřeb a rozvoje schopností, dovedností a zájmu u dítěte vhodným výběrem vzdělávací metody, prevencí a řešením výukových a výchovných problémů včetně sociálně – patologických jevů. Neopomenutelným úkolem jsou vhodně nastavené podmínky pro integraci žáka se SVP, žáka mimořádně nadaného z národnostních nebo etnických menšin. S tímto bodem koresponduje zmírňování důsledků zdravotního postižení (špatná sociální adaptace na prostředí, děti, učitele). V souvislosti s obsahem poradenských služeb hovoříme i o rozvoji pedagogicko – psychologických a speciálně – pedagogických znalostí a profesních dovedností pedagogického pracovníka účastnícího se na procesu výchovy a vzdělávání dětí.

Povinnou dokumentací PPP a SPC jsou záznamy o vyšetření a péči (individuální a skupinové) dětí, žáků a studentů a záznamy o spolupráci se školami.

Školská poradenská zařízení se snaží o odbornou podporu pedagogických pracovníků a rodičů z hlediska zvýšení kvality poskytovaných služeb. (Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlaska-c-72-2005-sb-1>)

Každé ze školských poradenských zařízení má své specifické činnosti. Tyto konkrétní činnosti uvádí **vyhláška č.72/2005 Sb. O poskytování poradenských služeb ve školách a školských poradenských zařízeních**.

U pedagogicko – psychologických poraden stanovuje:

- a) Komplexní nebo zaměřená psychologická a speciálně pedagogická diagnostika
- b) Psychologická a speciálně pedagogická intervence
- c) Informační a metodická činnost. Příprava podkladů pro vzdělávací opatření, dokumentace apod.

Speciálně pedagogická centra mají pouze dvě oblasti zájmu:

- a) Standardní činnosti společné
- b) Standardní činnosti speciální

Podrobnější popis jednotlivých kategorií činností viz. *Příloha A, Příloha B*.

1.3 Rozmístění a množství

Pro svoji práci jsem si vybrala zmapování poraden ve vybraných krajích. Jedná se celkem o tři kraje v České republice – Plzeňský kraj, Karlovarský kraj a Královéhradecký kraj. Pro stručnost a lepší orientaci v praktické části mojí práce, níže přikládám seznam PPP v daných krajích včetně webových odkazů. Webové stránky jednotlivých poraden budu hodnotit na základě mnou zvolených kritérií. Těmito kritérii jsou dostatečnost informací, srozumitelnost poskytovaných informací, přehlednost webové stránky a vzhled webové stránky. V každém kraji se dále nachází speciálně pedagogické centrum pro děti s vadami řeči. V Plzeňském kraji najdeme Speciálně pedagogické centrum pro děti s vadami řeči při ZŠ a MŠ pro zrakově postižené a vady řeči v Plzni. Karlovarský kraj má Speciálně pedagogické centrum pro děti a žáky s vadami řeči při ZŠ pro žáky se specifickými poruchami učení v Karlových Varech. Královéhradecký kraj disponuje Speciálně pedagogickým centrem pro děti s vadami sluchu a řeči k SŠ, ZŠ a MŠ v Hradci Králové.

PPP PLZEŇSKÉHO KRAJE	
Domažlice	www.kapezet.cz www.pepor.pilsedu.cz
Klatovy	
Plzeň (sever, jih, město)	
Rokycany	
Stříbro (odloučené pracoviště)	
Sušice (odloučené pracoviště)	
Tachov	

Tabulka č. 1: Seznam PPP v Plzeňském kraji

PPP KARLOVARSKÉHO KRAJE	
Cheb	www.pppkv.cz
Karlovy Vary	
Sokolov	
Toužim (odloučené pracoviště)	

Tabulka č. 2: Seznam PPP v Karlovarském kraji

PPP KRÁLOVÉHRADECKÉHO KRAJE	
Hradec Králové	www.pppkhk.cz
Chlumeck nad Cidlinou (odloučené pracoviště)	
Jičín	
Náchod	
Nový Bydžov (odloučené pracoviště)	
Rychnov nad Kněžnou	
Trutnov	

Tabulka č. 3: Seznam PPP Královéhradeckého kraje

2 SPECIFICKÉ VÝVOJOVÉ PORUCHY UČENÍ

2.1 Vymezení pojmu

Specifické vývojové poruchy učení, dále jen SPU, zahrnují rozmanité kategorie poruch projevující se obtížemi při osvojování a užívání dovedností - mluvení, porozumění mluvené řeči, psaní, čtení, počítání nebo matematického usuzování. Slovo **specifické** označuje typickou charakteristiku dané poruchy a pojem **vývojové** poukazuje na výskyt poruch v určitém vývojovém období jedince. Za SPU považujeme:

- a) Dyslexii
- b) Dysortografii
- c) Dysgrafii
- d) Dyskalkulii
- e) Dymúzii
- f) Dyspinxii
- g) Dyspraxii

Výše uvedené poruchy mají ve svém označení shodnou předponu **dys** znamenající narušenou funkci. (Kocurová 2000, str. 33,34)

Předpona **dys** může také vyjadřovat rozpor, deformaci, neúplně vyvinutou funkci nebo nedostatečný, nesprávný vývoj dovednosti. Z toho vyplývá definice jednotlivých poruch učení:

- a) Dyslexie = porucha osvojování čtenářských dovedností
- b) Dysortografie = porucha osvojování pravopisu
- c) Dysgrafie = porucha osvojování psaní
- d) Dyskalkulie = porucha osvojování matematických dovedností
- e) Dymúzie = porucha osvojování hudebních dovedností
- f) Dyspinxie = porucha kreslení
- g) Dyspraxie = porucha osvojování plánování a provádění volných pohybů

(Zelinková 2003, str. 9, 10)

Specifické vývojové poruchy učení jsou „*souhrnné označení skupin různých poruch, které se projevují obtížemi při nabytí a užívání takových dovedností, jako je mluvení, porozumění mluvené řeči, čtení, psaní, matematické usuzování nebo počítání, dále poruchy soustředění aj. Jsou to zejména dyslexie, dysgrafie, dyskalkulie, dymúzie, dysortografie, dyspinxie, dyspraxie.*“ (Mareš, Průcha, Walterová 2009, str. 279)

V publikacích ze zahraničí přeložíme pojem „specifické poruchy učení“ z termínů **learning disability** (USA), **specific learning difficulties** (Velká Británie), **dyslexie** (Francie), **Legasthenie**, **Kalkulasthenie** (Německo). (Zelinková 2003, str. 11)

2.2 Příčiny poruch učení

Příčiny specifických poruch učení jsou velmi rozmanité. Obsahují vnitřní i vnější faktory. Na zjišťování příčin se podílí několik vědních disciplín a každá z nich na to nahlíží ze svého pohledu (předmětu zájmu) – pedagogika, psychologie, medicínské obory. Odlišné jsou i pohledy odborníků 20. století a současnosti. Odborníci vycházeli z vlastních výzkumů na skupině jedinců s určitým typem poruchy učení.

Podle **O. Kučery** je příčinou poruch učení několik faktorů, mezi které můžeme zařadit lehkou mozkovou dysfunkci, dědičnost, neurotické příčiny. **A. Tomatis** předpokládá, že vznik poruch čtení a psaní souvisí s nedostatečným rozvojem sluchového vnímání. Autoři **M. Bogdanowicz** a **H. Spionek** uvádí poruchy vývoje percepčně – motorických funkcí jako nejzávažnější příčinu. **J. M. Noel** považuje za příčinu hned několik faktorů najednou, kterými jsou nepochopení systému abecedy (kódování a dekódování), poruchy orientace v prostoru, čase, v tělesném schématu, v rychlém vybavování reality symbolizované zvuky, překřížená lateralita a poruchy v organizaci prostoru a času. **A. M. Galaburdy** na podkladě rozsáhlé studie prokázal souvislost mezi dyslexií a užíváním levé ruky, nemocemi autoimunitního systému, dále také souvislost mezi dyslexií a úlohou pohlavního hormonu ve vývoji mozku. (Zelinková 2003, str. 19, 20)

V současnosti mluvíme o příčinách týkající se drobného organického poškození mozku v prenatálním nebo perinatálním období, o dědičnosti (až 60% pravděpodobnost), o neurotických či psychických obtížích nebo nejasné příčině. Příčina specifických poruch učení, zejména pak jednotlivých kategorií poruch, souvisí s narušením určité funkce. Hovoříme pak o deficitech dílčích funkcí, jako jsou např. deficity v oblasti zrakového a sluchového vnímání, pozornosti, paměti, prostorové orientaci nebo verbálním projevu. (Slowík 2007, str. 124)

U dyslexie můžeme rozlišovat tři oblasti příčin – dědičnost (zhruba 30 – 40% pravděpodobnosti), vývoj centrální nervové soustavy (odlišný vývoj mozku u jedinců s dyslexií oproti normálnímu jedinci) a biochemické změny (nízký obsah nenasycených mastných kyselin způsobující obtíže se soustředěním).

Na podkladě dlouhodobého pozorování dětí s chronickými záněty středního ucha poukazuje **L. Peer** na určitá rizika v chování a vývoji dítěte. Chronické záněty výrazně ovlivňují psychiku a celkový vývoj osobnosti dítěte. Dochází k zvláštnostem v chování (vyhýbá se očnímu kontaktu, neodpovídá na otázky, zapomíná pravidla her, je nedůsledné v plnění úkolů), obtížím v komunikaci (nezvládá naslouchat vyprávění, utváření časových představ, má problémy s vnímáním času), problémům s pamětí, poruchám koncentrace, imunity, spavosti aj. (Zelinková 2008, str. 43)

2.3 Diagnostika poruch učení

Diagnostika je proces, který vede ke zjištění úrovně dosažených vědomostí, dovedností, schopností, poznávacích procesů, osobnostních charakteristik, sociálních vztahů a dalších faktorů ovlivňujících vývoj osobnosti dítěte a má pozitivní vliv na úspěšnost dítěte. Umožňuje nalézt správný přístup k jedinci a vhodné metody práce. Diagnostikování je prováděno na dvou úrovních - veřejné a odborné. Do kategorie veřejnosti zařazujeme rodiče, pedagogy ve vzdělávacích institucích, lektory zájmových kroužků a další osobnosti přicházející s dítětem do kontaktu. Kontakt by měl být dlouhodobějšího charakteru z důvodu věrohodnosti a váhy výpovědi. Musíme mít na mysli, že výsledné sledování jedince je ovlivněno jeho aktuálním stavem, prostředím třídy, atmosférou školy, osobností rodiče nebo učitele. Odborná diagnóza je prováděna na specializovaném pracovišti pedagogicko psychologické poradny nebo speciálně pedagogického centra. Diagnózu určují speciální pedagogové a psychologové. (Zelinková 2003, str. 50)

Odborné vyšetření vychází z osobní a rodinné anamnézy, zjištění rozumových schopností na úrovni školních dovedností (čtení, psaní, počítání, pravopisu) a podmiňujících funkcí (pozornosti, zrakového a sluchové vnímání, pravolevé a prostorové orientaci, komunikativních dovedností). Nedílnou součástí je i zkouška laterality, která by v případě zkřížené laterality nebo obourukosti mohla nepříznivě ovlivnit vývoj jedince a být tak příčinou budoucích projevů poruch učení. Rovněž jsou zařazeny i další specializované zkoušky vypovídající o úrovni dosažených schopností (kresba postavy, hodnocení sebepojetí atd.) (Slowík 2007, str. 125)

Posouzení kritérií pro stanovení určitého druhu poruchy učení závisí na vymezení pojmu dané poruchy. Vždy vycházíme z teoretických poznatků, zejména příčin, projevů a počátečních příznaků. Nesmíme zapomenout vzít v potaz aktuální rozpoložení jedince, nemoc, prostředí, okolní podmínky, které mají na celkový výsledek velký vliv

at' už pozitivní nebo negativní. Měli bychom umět odlišit skutečné příznaky poruch učení od nepodnětného prostředí nebo prostředí ovlivněného sociálně – patologickými jevy. Z toho vyplývá, že osobnost jedince by nemohla být správně ovlivňována, protože by mohlo chybět dostatečné množství podnětů a správný výchovný vzor. Tyto faktory jsou pak příčinou opožděného vývoje nebo odchylek v jednotlivých oblastech vývoje osobnosti. (Zelinková 2003, str. 51)

Podle toho, kdo provádí zjišťování úrovně vývoje osobnosti, dělíme diagnostiku na pedagogickou, psychologickou, speciálně – pedagogickou, lékařskou. Každá z uvedených druhů diagnostik má svá specifika, postupy a metody směřující k co nejefektivnějším výsledkům.

2.4 Klasifikace poruch učení

Poruchy učení můžeme rozdělovat do skupin podle určitých kritérií. Pomáhá nám to lépe se orientovat v jejich problematice.

a) Podle postižených školních dovedností

- Dyslexie
- Dysortografie
- Dysgrafie
- Dyskalkulie
- Dyspinxie
- Dismúzie
- Dyspraxie

b) Podle deficitů dílčích funkcí

- S obtížemi v oblasti jemné motoriky
- S poruchami rozvoje řeči a výslovnosti
- S obtížemi v chápání vztahů v prostoru
- S nedostatkem v optickém a akustickém vnímání v časovém sledu
- S deficitem v krátkodobé a dlouhodobé paměti pro psané a slyšené informace
- S nedostatečnou schopností tzv. intersenzorických výkonů

c) Funkční rozdělení činností mozku

- Levohemisférové poruchy
- Pravoemisférové poruchy

(Kocurová 2000, str. 40, 41)

- d) Podle mezinárodní zdravotnické organizace WHO (MKN – 10) kategorie specifických vývojových poruch školních dovedností
- Specifická porucha čtení (F81.0)
 - Specifická porucha psaní a výslovnosti (F81.1)
 - Specifická porucha počítání (F81.2)
 - Smíšená porucha školních dovedností (F81.3)
 - Jiná vývojová porucha školních dovedností (F81.8)
 - Vývojová porucha školních dovedností (F81.9)
- e) Podle převažujících symptomů
- Na podkladě percepčních deficitů (sluchových, zrakových)
 - S převahou obtíží v motorické funkci
 - Na podkladě integračních obtíží
 - S poruchou dynamiky základních psychických procesů (u hyperaktivního jedince s impulzivitou, u hyperaktivního jedince s perseverací)

(Kocurová 2000, str. 41)

2.5 Charakteristika poruch učení

Specifické poruchy učení se projevují problémovým zvládnáním dovednosti dané poruchy, tzn., máme-li dítě s dyslexií, bude mít obtíže se čtením a s tím souvisejícími činnostmi (porozumění textu, zapamatování aj.). Toto konkrétní narušení dovednosti s sebou nese i další obtíže vznikající u jedince s poruchou učení (zhoršuje mu to navazování sociálních vztahů, komunikaci, vnitřní motivaci, zájem). Zpočátku si jasné diagnózy nemusíme ani všimnout. Odlišné chování, nižší výkony přisuzujeme nesoustředěnosti, špatné výchově rodičů, lenosti a nedůslednosti. Pokud nezačneme zjišťovat možné příčiny chování, může to mít velmi závažný dopad na pozdější výsledky a přístup ke školním povinnostem. Jedinec může začít přikládat nižší váhu studijním výkonům, zhorší se v prospěchu, sníží se mu sebevědomí, ztratí motivaci a snahu. (Zelinková 2003, str. 41)

Specifické poruchy učení se objevují u dětí s průměrnou až nadprůměrnou úrovní rozumových schopností. Pokud by se jednalo o podprůměrné hodnoty, znamenalo by to mentální retardaci, kde jsou poruchy učení z toho vyplývajícím symptomem.

2.5.1 Dyslexie

Slovo dyslexie je odvozeno z latiny lego, legere = číst. Jedná se tedy o specifickou poruchu čtení. Někdy bývá chápáno:

- a) V úzkém smyslu specifické poruchy čtení
- b) V širším významu specifické poruchy řečových funkcí (souhrnné označení pro dyslexii včetně dysortografie, dysgrafie)
- c) V širokém významu zastřešující všechny SPU

(Kocurová 2000, str. 34)

Zvláště ve starší literatuře se objevuje chápání dyslexie jako souhrnného názvu pro všechny typy SPU. Domněnka vznikla především z toho důvodu, že dyslexie je první zkoumanou poruchou a objevuje se u velkého množství jedinců ve srovnání s ostatními. Na toto hledisko nemůžeme brát zřetel. Každá z poruch má své příznaky a projevy. (Slowík 2007, str. 127)

Dyslexie zasahuje zejména základní čtenářské znaky, kterými jsou rychlost, technika čtení, správnost a porozumění přečtenému textu. Jednotlivé znaky mohou být zasaženy v různé míře a kombinaci. Jedinec čte velmi pomalu, hláskuje, slabikuje jednotlivé části slova. Může číst naopak rychle s domýšlením slov, kde nechápe obsah čteného textu. Dopouští se tzv. dvojího čtení, kdy si čte jednotlivé hlásky potichu pro sebe a až pak je vysloví nahlas. Při používání genetické metody je velkým úskalím neschopnost jedince spojit jednotlivé hlásky do slova. Během čtení dochází k záměně hlásek ve slově, ať už tvarově podobných (b – d – p), zvukově podobných (t – d) nebo odlišných hlásek. (Zelinková 2003, str. 41, 42)

J. Slowík hovoří o dyslexii jako o „*specifické vývojové poruše čtení, při níž se jedinec potýká s problémy s rozpoznáváním a zapamatováním si jednotlivých písmen, zvláště pak s rozlišováním písmen tvarově podobných; má potíže s rychlostí čtení, správností čtení a s porozuměním čtenému textu; často se vyskytuje tzv. dvojí čtení (tiché předčítání před jeho vyslovením).*“ (Slowík 2007, str. 127)

Definice přijatá **Světovou federací neurologickou** na konferenci 4. 4. 1968 v Dalasu, USA zní „*specifická vývojová dyslexie je porucha projevující se neschopností naučit se číst, přestože se dítěti dostává běžného výukového vedení, že má průměrnou inteligenci a sociokulturní příležitost; je podmíněna poruchami v základních poznávacích schopnostech, přičemž tyto poruchy jsou často konstitučního původu.*“ (Matějček 1972, str. 5)

I když je tato definice stará 46 let, její obsah je platný a hodnotný i dnes. Pro nás je dyslexie také poruchou, která znemožňuje jedinci čtenářské dovednosti v takové míře, aby správně vyslovoval hlásky, četl přiměřeným tempem, rozuměl čtenému obsahu. Vnímáme tyto neschopnosti i přes pečlivé a důsledné vedení pedagoga, podnětné a pozitivní prostředí rodiny.

Někteří odborníci viděli souvislost dyslexie s jinými poruchami ovlivňujícími celkový vývoj osobnosti jedince. Dyslexie byla tedy až druhotným projevem dané poruchy. Primární poruchou mohla být zraková a sluchová vada, vada řeči nebo narušení v citové oblasti. Vždy musíme posuzovat hloubku vady způsobující výkyvy v plynulosti čtení, odlišování hlásek po zrakové i sluchové stránce, v přesnosti vyslovování. (Matějček 1972, str. 37 - 52)

2.5.2 Dysortografie

Pojem dysortografie vychází z řeckého slova orthos = správná, grafó = píše, specifická porucha pravopisu, až z 95% se pojí dohromady s dyslexií. (Kocurová 2000, str. 34)

V publikaci **J. Slowíka** se setkáme s významem dysortografie „*specifická porucha pravopisu, která se projevuje tzv. specifickými chybami v pravopisu (např. narušená schopnost rozlišování měkkých a tvrdých slabik nebo sykavek); vyskytuje se často v kombinaci s dyslexií a dysgrafií.*“ (Slowík 2007, str. 127)

Narušení schopnosti v textu správně používat pravopis. Jedná se o velké množství specifických dysortografických chyb:

- a) Rozlišování krátkých a dlouhých samohlásek.
- b) Rozlišování slabik dy – di, ty – ti, ny – ni.
- c) Rozlišování sykavek.
- d) Vynechaná, přidaná, přesmyknutá písmena nebo slabiky.
- e) Hranice slov v písmu.

Důvod, proč jedinec není schopen správně pravopisně psát, plyne ze špatné výslovnosti, grafomotoriky, nedostatečně rozvinutého fonemického sluchu, snížené úrovně kognitivních procesů. (Zelinková 2003, str. 43)

Dysortografie velmi úzce souvisí s dyslexií. Procesem psaní zaznamenáváme zvukovou stopu a čtením naopak grafický text převedeme do zvuku. Pokud je jedna strana narušena, ta druhá nemůže správně pracovat. Dítě nesprávně sluchově vnímání hlásky, slova a v textu si pak vynechává nebo si domýšlí. (Matějček 1972, str. 52)

2.5.3 Dysgrafie

Výraz dysgrafie pochází z řeckého slova grafó = píši, specifická porucha psaní (Kocurová 2000, str. 34)

Tento pojem najdeme vysvětlen jako „*specifickou poruchu psaní postihující písemný projev, který bývá nečitelný a neuspořádaný; dítě si nepamatuje tvary písmen, zaměňuje tvarově podobná písmena, píše pomalu a s námahou.*“ (Slowík 2007, str. 127)

Jedinec s tímto typem poruchy nemá žádnou vadu hybnosti, která by mu znemožňovala psát nebo byla příčinou neobratného psaní. Jedinec si nedokáže s písmem poradit, není si jistý, jak se písmena píší. (Matějček 1972, str. 55)

Dysgrafie zasahuje grafickou stránku písemného projevu zahrnující úpravu písma a jeho čitelnost. Příznaky pozorujeme v níže uvedených oblastech:

- a) Obtížné zapamatování tvarů písmen, horší nápodoba.
- b) Velké, malé nebo nečitelné písmo.
- c) Špatná nápodoba písmen a přetrvávající pomalé vybavování tvarů písmen.
- d) Škrtnání a přepisování v textu.
- e) Neupravený písemný projev.
- f) Pomalé tempo.
- g) Písemný projev vyžadující velké množství energie, času a vytrvalosti.

(Zelinková 2003, str. 42)

2.5.4 Dyskalkulie

Z latinského slova calculus = počet, specifická porucha matematických funkcí. Definice poruchy zní „*strukturální porucha matematických schopností, která má svůj původ v genově nebo perinatálními noxami podmíněném narušení těch partií mozku, které jsou přímým anatomicko – fyziologickým substrátem věku přiměřeného zrání matematických funkcí, která ale nemá za následek současně i poruchu všeobecně mentálních funkcí.*“

L. Košč rozpracoval třídění dyskalkulie na základě jejích projevů:

- a) Praktognostická – neschopnost řadit podle určitých kritérií (velikost, ...)
- b) Verbální – narušení schopnosti slovně vyjadřovat množství a počet, číslovky, operační znaky, jmenovat číselnou řadu
- c) Lexická (numerická dyslexie) – znemožnění přečíst matematické symboly
- d) Grafická (numerická dysgrafie) – zhoršená schopnost psát matematické znaky, pravolevé orientace, odlišovat číselné řady

e) Operační – znesnadnění pochopení matematických operací

f) Ideognostická – narušení schopnosti pochopit matematické pojmy a vztahy

(Kocurová 2000, str. 34)

„Dyskalkulie představuje specifickou poruchu matematických schopností, která postihuje operace s čísly, matematické představy, prostorové představy apod.,“ takto zní definice z odborné publikace **J. Slowíka**. (Slowík 2007, str. 127)

2.5.5 Dyspinxie

Vychází z latinského slova pingo, pingere = malovat, kreslit; specifická porucha výtvarných schopností. (Kocurová 2000, str. 34)

Jiný pohled na definici této poruchy uvádí **J. Slowík** *„dyspinxie je specifická porucha kreslení, která je charakteristická nízkou úrovní kresby, potížemi s kombinováním barev apod.“* (Slowík 2007, str. 127)

Nedostatečnost ve výtvarném projevu je velmi značná. Jedinec má nepřesné tahy, roztřesenou ruku, objevují se i viditelné stopy na síle stisku tužky a schopnosti odlehčit ruku. Výsledek výtvarné činnosti je velmi nepřesný, bez detailů. Velmi obtížně zakresluje skutečné zážitky na papír (propojení vizuální paměti s grafickým záznamem). (Matějček 1972, str. 56)

V současné době je výtvarný projev důležitým nástrojem diagnostiky jedince. Umožňuje nám nahlédnout do jeho nitra, odhalit skryté frustrace, neuspokojené potřeby, negativní zážitky, ale také úroveň kresebného projevu a smyslu pro detail. Výtvarnými činnostmi rozvíjíme kreativitu, fantazii, samostatnost, pečlivost, poznatky o okolním světě a vlastnostech materiálů. Jedná se o diagnostický i terapeutický nástroj.

2.5.6 Dysmúzie

Výraz tohoto druhu poruchy je odvozen z řeckého slova Múza = bohyně umění; specifická porucha hudebních schopností. (Kocurová 2000, str. 34)

Poruchu učení zvanou dysmúzie definujeme jako *„specifickou vývojovou poruchu postihující schopnost vnímání a reprodukce hudby; jedinec má problémy v rozlišování tónů, nepamatuje si melodii, není schopen reprodukovat rytmus.“* (Slowík 2007, str. 127)

Práce s hudbou a hudebními nástroji je velmi přínosná. Děti získávají širší povědomí o světě kolem nás, o stylech hudby. Zjišťují, jaké předměty mohou vydávat zvuk a jakým způsobem. Učí se vlastnosti zvuku a jejich porovnání (výšku, délku a hlasitost). Hudební chvílky zařazujeme do pohybových činností, relaxace, souvisí i s rozdělováním slova na slabiky, paměti a fantazií, sluchovým a zrakovým vnímáním, jemnou motorikou, artikulací. Zasahuje do všech složek osobnosti, rozvíjí je a kultivuje. Problém s rytmicí může vyústit v problémy týkající se budoucího čtení. Jedinec nebude schopen rozdělit slovo na slabiky, na hlásky nebo se naučit číst. Je potřeba dostatečně rozvíjet a stimulovat sluch.

2.5.7 Dyspraxie

Dyspraxie vychází z řeckého slova praxis = čin, jednání; specifická porucha obratnosti a snížené schopnosti vykonávat složitější úkony (nejčastěji neobratnost).

Můžeme ji považovat za specifickou vývojovou poruchu obratnosti projevující se povětšinou při činnostech náročnějších na pohybovou rychlost a koordinaci pohybu při hrách, sportu nebo manuálních činnostech. (Slowík 2007, str. 127)

Porucha se může projevovat snížením svalového napětí, ochablostí svalů, nepohyblivostí nebo naopak nadměrnou pohyblivostí. Pohyby nejsou synchronizované ani plynulé. Jedinec má problémy s napodobením pohybů, koordinací oko – ruka. Z toho vyplývají obtíže s jemnou motorikou, zrakovým a sluchovým vnímáním. Setkáme se i s poruchou motoriky mluvidel.

(Dostupné z: http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/D/Dyspraxie)

3 DYSLEXIE U DĚTÍ V PŘEDŠKOLNÍM VĚKU

Dyslexie je specifická porucha učení projevující se nesnázemi v osvojení čtení. Tyto nesnáze se objevují i přes to, že dítě vyrůstá v podnětném prostředí, má přiměřené nadání a vnímavého učitele. Ve školním prostředí na dyslexii poukazuje několik faktorů, kterými jsou pomalé tempo čtení, špatná výslovnost, neporozumění čtenému textu, záměna písmen.

Z výše uvedené charakteristiky dyslexie je patrné, že veškeré příznaky dyslexie je možné klasifikovat až při začátku nácviku čtení a psaní, tedy od prvního roku docházky do základní školy. Dítě dosáhlo potřebného věku 6 let a jsou mu poskytnuty vhodné podmínky pro úspěšný nácvik čtení. Vzhledem k tomu, že moji cílovou skupinu tvoří děti v předškolním věku, je důležité najít mezi tím spojitost. Jak je možné, že hovoříme o dyslexii u dětí v předškolním věku? (Zelinková 2008, str. 65)

Úspěšný nácvik čtení se odráží ve třech důležitých oblastech – biologická rovina, poznávací procesy a chování dítěte. Pro správný nácvik čtení je důležitý optimální rozvoj poznávacích procesů. Tím je myšlena řeč, sluchové vnímání, zrakové vnímání, pravolevá a prostorová orientace, orientace v čase, paměť, koncentrace pozornosti a proces automatizace. Zmíněné procesy by měly být utvářeny a rozvíjeny po celou dobu pobytu dítěte v mateřské škole, zejména pak v předškolním období, kdy je na jejich rozvoj kladen velký důraz. Pokud některé z dětí zaostává v určitých oblastech psychických procesů, můžeme se domnívat na vznik možných problémů s osvojením čtení. Další oblastí, která může ovlivňovat pozdější nácvik čtení je biologická rovina, a to z hlediska genetických předpokladů (některý z rodičů má diagnostikovanou dyslexii), problémy v těhotenství, při porodu či v prvních dnech života dítěte (ovlivnění mentální stránky dítěte) nebo zdravotní stav dítěte (častá onemocnění, hospitalizace). V neposlední řadě sem zahrnujeme i chování dítěte (špatná soustředěnost, podrážděnost, vyhýbání se určitým aktivitám, navazování vztahů s vrstevníky, obtíže v zapamatování si). (Zelinková 2008, str. 91)

U dětí v předškolním věku můžeme pozorovat drobné odchylky od běžného vývoje, ať už ve srovnání s vrstevníky, nebo v porovnání dovedností pro daný věk dítěte. Hovoříme tak o deficitech dílčích funkcí (ve zrakovém nebo sluchovém vnímání, řeči, pozornosti, paměti aj.). Pokud dítě i přes veškeré snahy o nápravu a reedukaci v daných procesech nejeví známky zlepšení, a problémy dále přetrvávají, můžeme tak hovořit o dítěti předškolního věku s rizikem dyslexie. Pro další práci s dítětem je důležité brát toto

hledisko v potaz a zaměřit se na rizikové oblasti a ostatní oblasti se snažit optimálně rozvíjet dál. Nesmíme zapomenout na potřebnou motivaci dítěte, jeho podporu a spolupráci s rodinou.

3.1 Rozvoj poznávacích procesů

U dětí v předškolním věku nerozvíjíme čtení ve smyslu porozumění čtenému textu, to přichází až v prvním roce základní školy. V mateřské škole se snažíme o rozvoj poznávacích procesů pomocí jednoduchých, zajímavých a dětem blízkých činností během celého dne. Vycházíme z důležitosti optimálního vývoje těchto procesů pro pozdější nácvik čtení na základní škole. Jednotlivé činnosti slouží rovněž jako diagnostický nástroj pro určení dosažené úrovně psychických procesů u dítěte. Požadované informace získáváme pozorováním, vypracováním pracovních listů nebo z činností zaměřených na konkrétní oblast poznávacích procesů.

Budu se snažit níže popsat jednotlivé funkce s nástinem činností ke správnému rozvoji.

3.1.1 Řeč

V oblasti řeči se zaměřujeme na porozumění řeči, schopnost vyjádření se a mluvení. Na úroveň mluvy má velký vliv množství slovní zásoby, správná artikulace, rychlost při vybavování slov nebo ovládání gramaticky správných tvarů. V případě, že se u dítěte vyskytuje opožděný vývoj, projeví se to i v oblasti řeči a bude to ovlivňovat pozdější možnost rizika dyslexie. (Zelinková 2008, str. 51)

Na zjištění dosažené úrovně každého dítěte můžeme použít tabulku z knihy „*Diagnostika dítěte předškolního věku*“, ve které je velmi přehledně rozepsaná dovednost dítěte týkající se řeči včetně věku osvojení si dovednosti. Škálovým hodnocením zaznamenáme, zda dítě danou činnost nezvládá/zvládá s dopomocí/zvládá samostatně.

Doporučené činnosti pro děti ve věku 5 – 6 let:

- a) Hry se slovy na chápání a tvoření antonym (řekni opak: světlo – tma, stát – utíkat), synonym (řekni to jiným slovem: krásný, pěkný, utíkat, běžet, holčička, děvčátko), homonym (řekni, co všechno může znamenat slovo zub, list, koruna).
- b) Co k sobě patří (hrnec – poklička, tužka - ...).
- c) Pojmenování charakteristické vlastnosti (jehla – špičatá, bombón - ...).

- d) Vyčlenění slova, které do skupiny nepatří (pes, žirafa, kámen, slepice).
 - e) Přirovnání (vysoký jako komín, ostrý jako...).
 - f) Vysvětlení významu přirovnání (oči jako pomněnka, lež jako věž).
 - g) Rozpoznání nesmyslu na obrázku (nesprávný detail, činnost).
 - h) Posouzení pravdivosti/nepravdivosti tvrzení.
 - i) Pojmenování důsledku (co by se stalo, kdyby šel ven v ponožkách, pán přecházel na červenou).
 - j) Řešení situací.
 - k) Pojmenování činnosti určité profese.
 - l) Pojmenování činností (co děláme v létě, na podzim, v zimě a na jaře).
 - m) Seřazení obrázků podle dějové posloupnosti a vysvětlení děje.
 - n) Klasické hádanky, hádání předmětu, zvířete podle charakteristických vlastností.
 - o) Předčítání.
 - p) Tvoření vět z předem daných slov (táta – řídit – auto, pták – strom – hnízdo).
 - q) Doplnování vět (kočka viděla myš a...).
 - r) Doplnování slov ve správném tvaru do příběhu prokládaného obrázky (obrázkové čtení).
 - s) Rozpoznání nesprávně utvořené věty (myš utíkal před kočka).
- (Bednářová, Šmardová 2007, str. 85)

Další publikací sloužící k rozvoji řečových dovedností, ze které můžeme vycházet je „*Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*“. **V. Pokorná** se zaměřuje na rozvoj obratnosti vyjadřování, který je podpořen dostatečně rozvinutou motorikou svalů. Dítěti řekneme slovo a ono jej zopakuje. Začínáme ovšem s krátkými a známými slovy, později přidáme slova delší a méně známá. Autorka klade důraz i na rozvoj slovní zásoby. Veškerá náměty na cvičení, básničky, jazykolamy najdeme v knize v oblasti příloh. (Pokorná 2011, str. 20)

3.1.2 Sluchové vnímání

Sluchové vnímání je důležitým faktorem v dorozumívání se a komunikaci s ostatními. Naslouchat, řídit se vyslechnutými instrukcemi, umět převyprávět slyšené, zapamatovat si slyšené aj. Sluchové vnímání nám umožňuje dělit slova na slabiky nebo hlásky, určovat první/poslední hlásku ve slově, krátké/dlouhé hlásky, poznat rýmující se slova, zopakovat nesmyslná slova aj. Rozdělovat slova podle počtu slabik

(jednoslabičná, dvojslabičná, tříslabičná). Míra sluchového vnímání ovlivňuje pozdější učení se čtení jednotlivých hlásek, citlivost ve výslovnosti hlásek, správnost jejich tvoření a grafický zápis. (Zelinková 2008, str. 57)

Oblasti sluchového vnímání můžeme rozdělit do několika kategorií – naslouchání, sluchové rozlišování, sluchová paměť, sluchová analýza, sluchová syntéza a vnímání rytmu. Dosaženou úroveň vývoje dítěte v oblasti sluchového vnímání si můžeme ověřit pomocí tabulek z knihy „*Diagnostika dítěte předškolního věku*“. (Bednářová, Šmardová 2007, str. 41)

Doporučené činnosti pro děti ve věku 5 – 6 let:

- a) Naslouchání delších pohádek a příběhů.
- b) Lokalizace zvuku.
- c) Hledání schované ozvučené věci.
- d) Naslouchání a rozlišování zvuků z okolí (hlasy kamarádů, vyrobených chrastidel, hudebních nástrojů), počty zvuků.
- e) Odlišování shodných/neshodných slov.
- f) Hledání, které slovo je delší (had – hadice, myš – myška).
- g) Vyhledávání a tvoření rýmů, určování počtu slov ve větě.
- h) Určování první a poslední hlásky, rozklad slova na slabiky a na hlásky.
- i) Tleskni, uslyšíš - li dané slovo, vyhledávání slova ve čteném příběhu.
- j) Učení se básniček, písniček.
- k) Rozvíjení vět.
- l) Opakování řady slov, vět.
- m) Předávání více informací.
- n) Rytmická cvičení, rytmizování s hudebními nástroji, zpívání, zaznamenávání rytmické struktury.

(Bednářová, Šmardová 2007, str. 85)

V. Pokorná se ve své publikaci zaměřuje na rozlišování slov ve větě, rozkládání slova na slabiky, slovní kopanou (vymýšlení slov na poslední hlásku/slabiku), určení první a poslední hlásky ve slově, určit umístěné domluvené hlásky ve slově, nácvik analýzy a syntézy hlásek ve slově, rozlišování měkkých a tvrdých slabik (di – dy, ti – ty, ni – ny) a délky samohlásky. Pro všechny tyto oblasti autorka vypsala konkrétní příklady, důležité informace a úskalí jednotlivých cvičení. (Pokorná 2011, str. 12)

3.1.3 Zrakové vnímání

Zrakovou percepcí dokážeme vnímat barvy, figuru a pozadí, zrakově rozlišovat předměty podle barvy/tvaru/velikosti/polohy/detailu, provádět zrakovou analýzu a syntézu, používat zrakovou paměť nebo pohybovat očima na řádku. Všechny tyto činnosti se postupně rozvíjejí a zvyšuje se jejich náročnost podle věku dítěte. Každá z výše uvedených etap zrakového vnímání přispívá ke správnému nácviku čtení na základní škole, usnadňuje tento nácvik čtení. Opět si můžeme schopnost zrakového vnímání u každého dítěte individuálně zjistit pomocí tabulky z knihy „*Diagnostika dítěte předškolního věku*“. (Bednářová, Šmardová 2007, str. 15)

Pokud dojde nějakým způsobem k oslabení zrakové percepce, může se to navenek projevat zmateností očních pohybů, přeskokováním řádků, pojmenováváním obrázků zprava doleva nebo navracením se k již pojmenovaným obrázkům. Je velmi důležité brát v potaz individualitu dítěte a jeho aktuální stav. Nemožnost správné zrakové percepce může být zapříčiněna nějakou zrakovou vadou. Po kompenzaci této vady se zrakové vnímání opět zlepší. (Zelinková 2008, str. 59)

Doporučené činnosti pro děti ve věku 5 – 6 let:

- a) Prohlížení obrázkových knížek.
- b) Vyhledávání objektů podle vzoru, částečně ukrytých objektů v obrázcích, obtahování obrázků překrytých sítí nebo grafickým vzorem.
- c) Práce s pracovními listy, kde se dva a více objektů překrývá.
- d) Vyhledávání daných prvků ve složitějším obrázku, stejných dvojic, shod a rozdílů ve dvojicích obrázků.
- e) Pracovní listy s vyhledáváním jednoho tvaru lišícího se detailem, horizontální polohou, vertikální polohou.
- f) Pracovní listy s přiřazováním dvojic obrázků objektu a stínu, popř. obrysu.
- g) Pracovní listy s vyhledáváním shodných a neshodných dvojic lišících se tvarem, detailem, polohou.
- h) Práce se stavebnicemi a kostkami, skládkami, mozaikami.
- i) Skládání puzzlí, obrázků z kostek.
- j) Pracovní listy zaměřené na zrakovou analýzu a syntézu.
- k) Dokreslování objektů, překreslování určitého obrazce zakresleného v síti.
- l) Povídání si o viděném na výletě, obrázku.
- m) Pexeso, Kimovy hry.
- n) Pracovní listy zaměřené na zrakovou paměť.

o) Řazení prvků zleva doprava, pojmenování řady obrázků.

(Bednářová, Šmardová 2007, str. 81)

K určení rozvoje zrakové percepce můžeme využít i publikaci „*Jak poznáme sklony dítěte k dyslexii, dysgrafii, dyskalkulii: porovnej - dokresli - spojuj - rozlišuj - skládej*“. Zde najdeme cvičení sloužící jako diagnostický nástroj, ale také rozvíjející zrakové vnímání dětí, soustředění a vytrvalost. Můžeme dítěti dát slovní instrukce k danému úkolu nebo řešení nechat na jejich přemýšlení.

Stejně přínosnou publikací je i „*Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 3 – 5 let*“. Obsahuje úkoly na rozvoj rozlišování a pojmenování barev, orientaci v ploše (odlišení figury a pozadí), schopnost rozlišit detaily, vedení očních pohybů zleva doprava a zapamatování si zrakově podobných předmětů. Kromě konkrétních cvičení, pracovních listů, příběhů a působivé ilustrace obsahuje také zásady pro práci s dětmi. Já sama knihu využívám pro práci s dětmi v mateřské škole a mohu ji dále doporučit. (Bednářová 2009)

3.1.4 Pravolevá a prostorová orientace

Ovládání pravolevé a prostorové orientace je výrazným činitelem v pozdějším osvojování čtení. Čtení zleva doprava, orientace ve třídě, ve škole, na lavici nebo školní tabuli. Toto všechno můžeme velmi pozitivně ovlivňovat v běžných činnostech v mateřské škole – pojmenování řady obrázků, orientace na těle, v prostoru třídy, při pobytu venku (kam si mohou jít hrát a kde začíná nebezpečná hranice), kresba mapy třídy, rozdělení zón třídy (herna, stolky pro jídlo a tvoření, koutek s kuchyňkou nebo pro odpočinek, toalety). (Zelinková 2008, str. 60)

Celkový obraz o okolním prostředí získáváme s pomocí sluchových, zrakových, hmatových a pohybových analyzátorů. Díky tomu je dítě schopné vnímat prostor vymezený určitými body (nahore/dole/vpravo/vlevo/vpředu/vzadu), porovnávat vzdálenost, velikost, část a celek. Schopnost dítěte vnímat prostor si můžeme jednoduše ověřit pomocí vývojových škál – pojmy nahore/dole, předložkové vazby na/do/v, níže/výše, vpředu/vzadu, předložkové vazby před/za/nad/pod/vedle/mezi, daleko a blízko, první a poslední, uprostřed/prostřední/předposlední, orientace v okolí, hned před/hned za, vpravo a vlevo na vlastním těle, vpravo a vlevo (umístění předmětu), vpravo nahore (dvě kritéria), vpravo a vlevo na druhé osobě. (Bednářová, Šmardová 2007, str. 22)

Doporučené činnosti pro děti ve věku 5 – 6 let:

- a) V místnosti, na vycházce si s dítětem říkáme, které objekty jsou vlevo/vpravo.
 - b) Ukaž pravou ruku, levé koleno, levé ucho.
 - c) Polož hračku vlevo, vpravo, pod stůl.
 - d) Povídání nad obrázky (co je nahoře/dole/vpravo/vlevo/uprostřed/...).
 - e) Obdélník s různobarevně vybarvenými rohy (pojmenování jakou barvu má roh nahoře/dole/...).
 - f) Nakreslený domeček s devíti okny (tři okna v patře) a v každém okně jiné zvíře („Kdo bydlí vpravo nahoře?“).
 - g) Hledání ukrytého předmětu podle instrukcí.
 - h) Hra na obchod, fronta plyšových hraček („Kdo stojí první?“).
 - i) Hledání cesty v bludišti.
 - j) Rukodělné činnosti (skládání papíru, zdobení mozaikami podle předloh i bez předloh).
 - k) Vyšívání, provlékání šňůrek otvory.
 - l) Práce se stavebnicemi, hra s kostkou.
 - m) Kresebný diktát (vpravo nahoru nakreslíme sluníčko).
- (Bednářová, Šmardová 2007, str. 83)

3.1.5 Orientace v čase

Správnost orientace v čase je snadno ověřitelná díky schopnosti dítěte vyjmenovat dny v týdny, roční období, sled událostí za sebou, časové pojmy před/po a režim dne. V případě, že dítě chápe časové pojmy, dokáže se lépe orientovat v časové dotaci pro daný úkol, konci hry, odchodu do mateřské školy, odchodu ze zahrady nebo odchodu s rodičem domů. Rozumí i sledu událostí v režimu dne, co následuje po dané činnosti nebo naopak co jí předchází. (Zelinková 2008, str. 60)

Dítě předškolního věku vnímá především přítomnost a je pohlceno právě prováděnou činností bez ohledu na to, co má následovat. Pro zjištění úrovně vnímání času daného dítěte mohou posloužit vývojové škály – přiřadí činnosti obvyklé pro ráno/poledne/večer/dopoledne/odpoledne, rozliší dříve/později (seřadí dva obrázky), seřadí obrázky podle posloupnosti děje, rozliší pojmy nejdříve/před tím/nyní/potom, začíná se orientovat ve dnech v týdnu, přiřadí činnosti obvyklé pro roční období, přiřadí pojmy včera/dnes/zítřa/předevčirem/pozítří. (Bednářová, Šmardová 2007, str. 25)

Doporučené činnosti pro děti ve věku 5 – 6 let:

- a) Pojmenování činností obvyklých pro ráno/dopoledne/poledne/odpoledne/večer.
- b) Pojmenování činností obvyklých pro části týdne/roční období.
- c) Řazení obrázků podle časové posloupnosti, pojmenování, co se stalo nejprve, předtím, potom.
- d) Vyprávění prožitých událostí, zapojení dítěte do plánování a přípravy činností.
- e) Vyprávění příběhů, pohádek podle časové posloupnosti (pomoc díky ilustracím).
- f) Při sebeobsluze povzbuzujeme dítě k pojmenovávání postupů a řazení jednotlivých kroků.
- g) Necháme dítě pomáhat při domácích pracích.

(Bednářová, Šmardová 2007, str. 84)

3.1.6 Paměť

Paměť je důležitým nástrojem pro ukládání informací, pozdržení v paměti a následné vybavení. Existuje paměť krátkodobá a dlouhodobá, obě jsou ovlivněny pozorností a motivací. Tito dva důležité činitele udávají, zda bude dítě vnímat poskytnuté informace. Pro lepší zapamatování si, je důležité i zrakové, sluchové a hmatové vnímání. Krátkodobou i dlouhodobou paměť můžeme trénovat pomocí učení se básniček, písniček nebo pohybových říkanek, převyprávěním příběhu, opakováním vět, souvisejících i nesouvisejících slov.

Ve školním prostředí je paměť důležitým nástrojem pro učení se hláskám, čtenému textu a abecedy. (Zelinková 2008, str. 61)

Doporučené činnosti pro děti ve věku 5 – 6 let:

- a) Učení se básniček, písniček.
- b) Přijela tetička z Číny a přivezla kouzelný kufr (jedno dítě řekne slon, druhé dítě zopakuje a řekne další slon, kočka).
- c) Až půjdu na severní pól, vezmu si s sebou...
- d) Rozvíjení vět (stanovíme holou větu „Tomáš zalévá“, dítě má přidat slovo „Tomáš zalévá záhon“).
- e) Vyhledávání obrázků se slovy, které dítě slyšelo.
- f) Opakování řady slov, vět.
- g) Předávání více informací.
- h) Zadávání více instrukcí najednou.

(Bednářová, Šmardová 2007, str. 87)

V. Pokorná klade důležitost na tři oblasti paměti, které bychom měli plynule rozvíjet a posilovat. Jedná se o paměť zrakovou, sluchovou a kinestetickou. Kinestetickou paměť můžeme rozvíjet pomocí sestav cviků, tanečních kroků a figur. V souvislosti s tímto druhem paměti se objevuje jméno Hugo Kükelhaus. (Pokorná 2011, str. 20)

Hugo Kükelhaus objevil techniky pro rozvoj taktilního vnímání a paměti. Jedná se o řadu úkolů, kde dítě hmatem poznává materiál předmětu nebo naboso chodí po chodničkách z různých materiálů (plechová deska, z písku, kamínek, hlíny apod.). Navrhl i několik dřevěných hraček na podporu smyslového vnímání u dětí s názvem Allbedeut = zástupce všeho, univerzální význam. Později je označil jako Greiflinge = hračky k uchopování. Skrze jeho hračky se dítě seznamuje s okolním světem a světem přírody. (Münch, Jürgen 1995, str. 1 - 8)

(Dostupné z <http://www.hugo-kuekelhaus.de/website/index.php/en/publikationen-gesellschaft-66>)

3.1.7 Koncentrace pozornosti

Soustředění se na danou činnost nebo aktivitu je velmi důležité. Ukazuje to, do jaké míry dokáže dítě vnímat probíhající činnost. Pozornost je ovlivněna aktuálním zdravotním stavem dítěte, motivací, ruchy okolního prostředí, přetěžováním dítěte, obtížností úkolů a požadované době soustředění. Pokud budeme eliminovat tyto faktory, můžeme dosáhnout maximální míry soustředění u dítěte. V prostředí mateřské školy můžeme využívat hru se stavebnicemi, kreslení, modelování, poslech pohádky aj. V případě správně zvolené a poutavé motivace bude každá činnost podpořena pozorností dítěte.

Cvičení pro rozvoj koncentrace pozornosti můžeme najít v programech autorů **P. Kuncová** – KUPREV, KUMOT a **Z. Michalová** – HYPO. (Zelinková 2008, str. 135)

3.1.8 Proces automatizace

Dovednosti a úkony, které dítě vykonává poprvé, provádí s velkým úsilím, soustředěním se a doprovodnými pohyby. To vše mu pomáhá lépe zvládnout danou činnost nebo úkon (vyplazování jazyku při kreslení nebo psaní, grimasy při pohybových aktivitách). S postupem času a zkušeností přechází dané činnosti do automatických činností (procesu automatizace), kde jsou veškeré úkony, činnosti a dovednosti prováděny bezmyšlenkovitě a nekontrolovaně. Doba, za jakou dítě dosáhne tohoto

procesu automatizace, se odvíjí od počtu opakování prováděných činností. Čím více tréninku, tím dříve se ukotví proces automatizace. V případě, že je tato schopnost narušena již v předškolním věku, bude to znamenat obtíže v rychlosti myšlení a vykonávání zadaných úkolů a nedostatečné koordinaci psychických procesů. (Zelinková 2008, str. 62)

3.2 Diagnostika rizika dyslexie

Slovo diagnostika můžeme chápat jako zjišťování aktuální úrovně vývoje dítěte. Bereme v potaz, že nezjišťujeme možnou dyslexie u dětí (tedy úroveň čtení a psaní), ale rizika dyslexie (tedy úroveň psychických procesů). Pomocí diagnostiky dokážeme včas odhalit případné odlišnosti ve vývoji a na základě nich s dítětem správně pracovat na jejich odstranění. Nezapomínáme ani na posílení silných stránek dítěte. Proces diagnostikování v sobě obsahuje poznávání dítěte, jeho chování v určitých situacích a plnění zadaných činností. Jedná se o proces velmi náročný, který vyžaduje přípravu a správné posouzení výsledků. Diagnostiku by měl provádět odborník, ale může se jí zabývat i pedagog v mateřské škole nebo rodič. Pedagog a rodič pomáhají formou příspěvků o charakteru dítěte v jeho přirozeném prostředí. (Zelinková 2008, str. 75)

V prostředí mateřské školy probíhá pedagogická diagnostika obsahující proces poznávání, posuzování a hodnocení proběhnutého výchovně – vzdělávacího procesu a chování dětí v průběhu procesu. Pedagog hodnotí úroveň své činnosti a její působení na děti (kladné/záporné), stejně jako chování dětí a jejich úroveň vědomostí a dovedností v průběhu činnosti vedené pedagogem. Na základě tohoto je pedagog schopen vyhodnotit silné a slabé stránky jednotlivých dětí, jejich úroveň psychických procesů a vědomostí, zájem a vnitřní motivaci. Ze získaných informací si udělá ucelený obraz o dítěti. V místě silné převahy vědomostí a dovedností, posílí náročnější úrovní, a v prostředí slabších stránek zapracuje. Pedagogická diagnostika by měla být neustále probíhajícím procesem při výchovně – vzdělávací činnosti. Umožňuje tak přirozený rozvoj psychických procesů a celkový rozvoj osobnosti dítěte. (Zelinková 2011, str. 12)

Požadované informace o úrovni vývoje dítěte můžeme získat pomocí metod – pozorování, rozhovoru, anamnézy, dotazníků, testů, metody ověřování vědomostí a dovedností, analýzy výsledků činností a analýzy úkolů, pedagogické dokumentace nebo možné diagnostické chyby. (Zelinková 2011, str. 5)

3.2.1 Škála rizika dyslexie

M. Bogdanowicz je autorkou dotazníku s názvem Škála rizika dyslexie. Dotazník je vystaven na sedmi oblastech, ve kterých byla prověřována úroveň vývoje dítěte. Mezi tyto oblasti řadíme hrubou motoriku, jemnou motoriku, senzomotorickou koordinaci, lateralitu, prostorovou orientaci a orientaci na tělesném schématu, zrakovou pozornost a paměť, vývoj řeči. Autorka předpokládala, že v těchto oblastech má dítě značné problémy a na základě těchto obtíží, utvořila konkrétní otázky použité v dotazníku.

Dotazník obsahuje 21 otázek. Je určen rodičům dětí v předškolním věku, ale i pedagogům pracujícím s dětmi. Vycházíme z dobré znalosti osobnosti dítěte a metodické připravenosti. Vyhodnocení každé otázky odpovídá škálovému hodnocení 1 – 4 (nikdy – občas – často – stále). Konečný počet bodů 41 – 53 označuje mírné riziko dyslexie, nad 54 se jedná o vysoké riziko dyslexie. Výsledky dotazníku musíme brát pouze orientačně a jako pomůcku pro sledování úrovně dosažených vědomostí a dovedností dítěte. Závěrečné diagnostice a stanovení diagnózy by mělo předcházet vyšetření psychologem v PPP. (Zelinková 2008, str. 81)

Škála rizika dyslexie pro předškolní věk:

- a) Dítě si obtížně pamatuje písmena.
- b) Má potíže při střihání nůžkami.
- c) Nesprávně vyslovuje.
- d) Jeho pohybový vývoj je nedostatečný: pomalu běhá, málo skáče, špatně jezdí na koloběžce nebo na kole.
- e) Písmena a číslice píše zrcadlově obráceně nebo zprava doleva.
- f) Nesprávně vyslovuje slova (kraktor – traktor), zaměňuje předpony ve slovech a výrazy znějící podobně.
- g) Neumí rozlišovat podobně znějící hlásky (k - g, s - z), a proto nepozná rozdíly mezi slovy (např. sem – zem).
- h) Nevyjadřuje se gramaticky správně.
- i) Nebaví ho hrát si např. s legem, nezajímají ho hry s kostkami, puzzle apod., pokud je musí sestavovat podle vzoru – tvoří pouze vlastní kompozice.
- j) Nerado se účastní pohybových her.
- k) Obtížně rozlišuje tvarově stejná písmena lišící se polohou v prostoru, např. p – b – d.
- l) Nerado kreslí, a to i přesto, že je k tomu doma vedeno.

- m) Obtížně si pamatuje prvky, které jsou uspořádány v sekvencích (jména, dny v týdnu, části dne, roční období,...).
- n) Špatně koncentruje pozornost, snadno se rozptýlí.
- o) Svízelně si osvojuje pohybové zábavy (hry s míčem, gymnastická cvičení, cvičení rovnováhy, jako např. chůze po čáře, stoj na jedné noze apod.).
- p) Těžko si zapamatovává tvarově stejná písmena (m – n, l – t).
- q) Nezvládá analýzu slova na hlásky.
- r) Má problémy s obkreslováním geometrických a jiných tvarů.
- s) Nezvládá spojování hlásek ve slovo (n- o – s).
- t) Neumí si zašněrovat boty, zapínat knoflíky apod. Má obtíže v provádění nejrůznějších úkolů souvisejících se sebeobsluhou.
- u) Nedokáže si přesně zapamatovat krátké verše, písničky, neumí rozpoznávat a tvořit rýmy.

(Dostupné z Zelinková 2008, str. 81)

3.2.2 Předcházíme poruchám učení

Knihu „Předcházíme poruchám učení“ napsala **B. Sindelarová** jako soubor úkolů ke zjištění deficitů dílčích funkcí, tedy ke zjištění úrovně psychologických procesů dítěte. Sestavila celkem 19 úkolů, které by se neměly s dítětem provádět všechny najednou z důvodu časové náročnosti. Doporučuje je rozdělit do několika dní a akceptovat aktuální stav dítěte, rušivé elementy v prostředí, porozumění zadanému úkolu. Způsob hodnocení je uveden vždy u každého úkolu. Zpravidla se však zaznamenává počet chyb nebo chybných odpovědí v úkolu.

Vyhodnocení uskutečněných úkolů je velmi netradiční, avšak zajímavé a zřetelně ukazující úroveň vývoje dítěte. Autorka této knihy vymyslela tzv. „Strom učení a myšlení“. Jednotlivé větve představují úkoly, které dítě plnilo, celkem tedy 19 větví tvoří korunu stromu. Každá větev je rozdělena do několika částí podle počtu dílčích aktivit/otázek v dané úloze. Vybarvíme přesně tolik dílů, kolik mělo dítě správných odpovědí. Po zaznamenání všech výsledků 19 úloh dostaneme strom. Tento výsledný strom zobrazuje bohatost jeho koruny. Podle délky vybarvených větví se nám ukazuje úroveň vědomostí a dovedností dítěte pro danou oblast. Z celého stromu je patrné, ve kterých psychologických procesech má dítě značné obtíže a musíme je posílit, a kde naopak má dítě převahu a snažit je dále rozvíjet. (Sindelarová 2007, str. 6, 29)

Zadávané úkoly pro děti předškolního věku:

- a) Rozdíly v párových obrázcích.
- b) Rozdíly v párových tvarech.
- c) Ukryté tvary.
- d) Rozdíly mezi dvěma slovy.
- e) Rozdíly mezi dvěma slovy nemající smysl.
- f) Ukrytá slova.
- g) Spojení mezi viděným a slyšeným vjemem.
- h) Spojení mezi slyšeným a viděným vjemem.
- i) Paměť na obrázky.
- j) Paměť na tvary.
- k) Paměť na řadu slov.
- l) Paměť na řadu slabik.
- m) Zapamatovat si obrázky – vyjádřit je slovy.
- n) Zapamatovat si slova – vyhledat k nim obrázky.
- o) Pohotovost mluvidel.
- p) Koordinace ruky a oka při psaní.
- q) Vyhledávání obrázků.
- r) Vyhledávání slov.
- s) Vnímání vlastního těla a prostoru.

(Dostupné z Sindelarová 2007, str. 1)

V knize najdeme i náměty cvičení pro rozvoj jednotlivých oblastí psychických procesů včetně tří úrovní pro každou z oblastí. Vycházíme z výsledného stromu, a na základě toho si vybereme soubor cvičení pro dané dítě. Pro docílení efektivity u cvičení je důležité dodržovat následující pravidla – 1. cvičení mají formu hry, 2. být trpělivý vůči dítěti, pokud se mu úkol nedaří (povzbuzovat ho, podněcovat pocit radosti ze hry), 3. cvičit pravidelně, ne příliš dlouho (každý den 5 – 10 min), 4. rozvíjení schopností je spojeno s radostí, přetěžování s mrzutostí.

Ze své praxe v mateřské škole mám zkušenosti pouze s tímto testem na určení rizika dyslexie. Prováděla jsem ho na několika dětech v předškolním věku. První pokus s dítětem byl dost kostrbatý a postrádal plynulost. Přisuzuji to prvotnímu seznámení s celým testováním, vysokému počtu úkolů, prostorové náročnosti a utvoření vhodných pracovních podmínek. S dalším dítětem už byl průběh plynulejší a atmosféra uvolněnější. Jako velmi přínosné a dostatečně prokazující vidím výsledné vyhodnocení

do tzv. „Stromu myšlení a učení“. Díky tomuto výsledku jsem měla detailní přehled o jednotlivých úrovních psychických procesů daného dítěte. Mohla jsem tak sestavit plán činností přímo pro dané dítě. Tuto testovou baterii neprovádím na všechny děti předškolního věku, ale pouze na ty, které vykazují drobné odchylky ve vývoji některých psychických funkcí. Soubor úkolů ke zjištění deficitů dílčích funkcí se stal součástí hodnocení dítěte. Pozitivně to vidí i rodiče. Výsledek je srozumitelný a názorný.

3.2.3 Test rizika poruch čtení a psaní pro rané školáky

Test rizika čtení a psaní od autorek **A. Kucharské** a **D. Švancarové** je určen pro děti předškolního věku a děti v 1. ročníku ZŠ. Mohou ho provádět učitelky MŠ i ZŠ. Test obsahuje 56 položek v 16 úkolech zasahujících do sluchového vnímání, zraku, artikulace, jemné motoriky, intermodality a tvoření rýmů. Test se provádí na konci docházky do mateřské školy a na začátku 1. ročníku ZŠ, proto obsahuje i náročnější úkoly z oblasti sluchového vnímání (hlásková stavba slov). (Zelinková 2008, str. 83)

Oblasti testu:

- a) Sluchové vnímání
 - Dělení slov na slabiky.
 - Poznávání první hlásky ve slově.
 - Zjišťování, zda se hláska vyskytuje uprostřed slova.
 - Rozlišování slabiky (dy – di, ty – ti, ny – ni) a zvukově blízkých hlásek.
 - Rozlišování délky samohlásek.
- b) Zrak
 - Zrakové vnímání se zaměřením na rytmus.
 - Zrakové vnímání se zaměřením na pravo-levou orientaci.
 - Krátkodobá zraková paměť.
 - Překreslování čar do sítě bodů podle osnovy.
- c) Artikulace
 - Opakování slov (cvrček, nejnebezpečnější apod.
- d) Jemná motorika
 - Napodobování tří tvarů napsaných pod sebou.
- e) Intermodalita
 - Napodobování tří tvarů z předcházejícího úkolu, k nimž jsou přiřazena slova UF, PÍP, BÁC.

(Dostupné z Zelinková 2008, str. 83)

3.2.4 Sheffieldský screeningový test dyslexie

R. Nicolson a **A. J. Fawcett** jsou autoři Sheffieldského screeningového testu dyslexie, který lze použít pro diagnostiku dyslexie u jedinců od předškolního věku až do dospělosti. Jedná se o sadu 10 úkolů prověřujících oblasti vývoje dítěte (deficity v psychických funkcích) s možností zahájení terapeutických postupů. Po sečtení bodů vypracovaných úkolů a věku dítěte se stanoví kvocient rizika. Na základě získaných bodů z jednotlivých úkolů je vytvořen profil dítěte a individuální program nápravy. (Zelinková 2008, str. 84)

Sada úkolů pro test dyslexie:

- a) Rychlé jmenování 20 obrázků (ruka, parník, pták, strom, postel, ...).
- b) Navlékání korálek po dobu 30s.
- c) Určování, zda jsou nabízená slova stejná (buk – puk, kuň – kůl, den – dej, sůl – sůl).
- d) Zjišťování tělesné stability (sleduje se reakce dítěte na mírné postrčení zezadu).
- e) Rýmování a poznávání první hlásky ve slově (myš – ruka, kos – nos, letí – smetí).
- f) Opakování číslic (51 – 39 – 136 – 495).
- g) Čtení číslic (4, 8, 3, 9, 5, 7, 6).
- h) Jmenování písmen (t, s, d, e, w, o, b, q, n, y).
- i) Pořadí zvuků (dítě určuje první, druhý zvuk – pískání myši, kvákání kachny).
- j) Kopírování tvarů (čtverec, kruh, trojúhelník, kosočtverec, kombinace dvou čar, kříž).

(Dostupné z Zelinková 2008, str. 85)

4 VÝZKUM

4.1 Cíl výzkumu

Výzkumná část mojí diplomové práce se bude zaměřovat na zmapování pedagogicko psychologických poraden ve vybraných třech krajích České republiky – Plzeňský, Karlovarský a Královéhradecký kraj. Budu se snažit zjistit, zda jejich zastoupení v daném kraji je dostatečné, a to na základě grafického znázornění počtu mateřských škol v daných městech. Použiji rovněž získané informace z ankety, která bude určena učitelkám mateřských škol ve zvolených krajích. Budu mě zajímat jejich pohled na množství poraden (dostatečné/nedostatečné), délku čekací doby na vyšetření, zájem ze strany rodičů, informovanost učitelů o problematice dětí s rizikem dyslexie. Zpracuji výsledky dotazníkového šetření z jednotlivých poraden zvolených krajů. Využiji i rozhovoru se speciálním pedagogem ze speciálně pedagogického centra a psychologem z poradny. V závěru zhodnotím i kvalitu webových stránek jednotlivých poraden z hlediska mnou zvolených kritérií (srozumitelnost poskytovaných informací, dostatečnost informací, přehlednost, vzhled) a škálového hodnocení. Celý výzkum budou uzavírat odpovědi na stanovené hypotézy.

4.2 Hypotézy

Hypotézou rozumíme tvrzení o vztahu dvou proměnných. Jedná se o vědecký předpoklad vycházející z teorie, který část této teorie ověřuje. S pomocí hypotézy rozšiřujeme a přeměňujeme naše poznání. Hypotézu musíme dokázat - potvrdit nebo vyvrátit, a proto si musíme stanovit měřitelné tvrzení.

(Dostupné z <http://www.fsps.muni.cz/~tvodicka/data/reader/book-8/08.html>)

Výsledky jednotlivých hypotéz jsem získala prostřednictvím informací z ankety, statistického šetření, škálového hodnocení a dotazníku.

Hypotéza 1: Je nedostatečné zastoupení PPP ve zvolených krajích.

Hypotéza 2: PPP nemají ve svých programech zahrnutou práci s dětmi s rizikem dyslexie.

Hypotéza 3: Učitelé nejsou dostatečně informováni o této problematice.

Hypotéza 4: Rodiče nevyužívají služeb PPP u dětí v předškolním věku.

4.3 Metody výzkumu

4.3.1 Statistické šetření

Cílem statistického šetření bylo kvantitativně vyjádřit údaje týkající se péče o děti předškolního věku z hlediska prevence SPU. Statistika vycházela v prvním případě z počtu poraden a mateřských škol v krajích, v druhém případě pak z množství pracovníků jednotlivých poraden a počtu dětí ve věku 5, 6 let. Číselné hodnoty nejlépe vystihnou sledovaný záměr. Jsou pravdivým dokladem skutečnosti. Statistické šetření obsahuje zkoumané údaje (PPP, MŠ, pracovníci poraden, děti ve věku 5,6let) a číselné údaje (celkové počty).

Metodu jsem si zvolila z důvodu možnosti použití velkého množství dat, typ kvantitativního výzkumu. Všechny použité údaje jsem získala z webových stránek poraden, krajů nebo s pomocí statistického úřadu.

Závěrem byl vždy číselný výsledek ukazující, kolik mateřských škol vycházelo na jednu poradnu. Dále množství mateřských škol na jednoho pracovníka. V neposlední řadě jak byl velký počet dětí ve věku 5, 6 let pro 1 pracovníka poradny.

4.3.2 Škálové hodnocení

Metodou škálového hodnocení jsem posuzovala webové stránky sledovaných pedagogicko - psychologických poraden. Hodnotícími kritérii byly srozumitelnost poskytovaných informací, dostatečnost informací týkající se dětí předškolního věku, přehlednost webových stránek a vzhled. Škálu jsme stanovila v rozmezí 1 – 3 – 5, kde 1 bylo nejnižší možné skóre (nacházely se tam nějaké nedostatky), 3 byl takový střed (drobné nedostatky) a 5 pak nejlepší možný výsledek. Cílovou skupinou uživatelů webových stránek poraden jsem určila rodiče, učitele MŠ, ZŠ, SŠ, kteří budou na webových stránkách poraden vyhledávat určité informace podle vlastního záměru.

Do této metody se velmi projevil můj subjektivní názor, ale i objektivní, kdy jsem stála v roli učitelky MŠ a rodiče.

4.3.3 Anketa

Anketa označuje průzkum veřejného mínění, vyjádření názoru k určitému tématu. (Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/anketa>)

Metodu ankety jsem si vybrala z důvodu zjištění informací týkající se dětí předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie a odpovědí na stanovené hypotézy.

Na tyto stanovené otázky mi umožnila elektronická forma ankety získat odpovědi. Cílovou skupinou byly učitelky mateřských škol. Jediným kritériem výběru učitelů MŠ, bylo splnění podmínky provádět výchovně – vzdělávací činnost v MŠ v Plzeňském, Karlovarském a Královéhradeckém kraji. Nezáleželo tedy na věku, délce praxe, pohlaví, kvalifikaci nebo typu MŠ. Anketa umožňovala anonymitu odpovídajících i dobrovolnost ve vyplnění.

Nezadala jsem ani potřebné množství vyplněných anket pro posouzení závěrů hypotéz. Velmi záleželo na ochotě učitelek a jejich zvědavosti.

4.3.4 Dotazník

Metodu dotazníku jako typ kvantitativního výzkumu jsem si zvolila pro získání informací týkající se pedagogicko - psychologických poraden a péče o děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie ve zvolených krajích. Každý z krajů má určité množství poraden a celkem se jednalo o 18 PPP. Vzhledem k jejich vysokému počtu pro mě bylo nejsnazší sestavit dotazník. Dotazník obsahoval 13 otázek. Vytvořila jsem 7 otevřených otázek, kde se mohly poradny vyjádřit k dané problematice a 6 uzavřených. Tato metoda se od běžného dotazníku v papírové podobě lišila tím, že byla zpracována elektronickou formou. Poradnám jsem rozesílala na e-mailové adresy internetový odkaz. Jejich jediným úkolem bylo otevřít odkaz a odpovědět na všechny otázky.

Výhodou dotazníku bylo získání velkého množství údajů v krátkém časovém úseku. Díky elektronické formě to bylo pohodlnější pro obě strany. Zabralo jim to méně času a mně umožnilo skoro 100% návratnost (přesně 88,9%). Neměla jsem starosti s předáním dotazníků, vyzvedáváním, nemluvě o dojíždění na velké vzdálenosti.

Nevýhodou dotazníku bylo správné, výstižné a dostatečně srozumitelné zformulování otázky, které měl dotazovaný rozumět. Mohlo se stát, že tázaný nepochopí otázku a pole nevyplní nebo špatně pochopí otázku, a výsledná informace pro mě nebude použitelná. Podle záměru dotazníku jsem si musela i správně rozmyslet použití otevřených a uzavřených otázek. Kritérium výběru záviselo na tom, zda jsem chtěla znát subjektivní názor dotazovaného (použila jsem otevřené otázky) nebo jsem šla po obecných údajích a využila uzavřených otázek (ano/ne, výběr z možností).

Před rozesláním dotazníků jsem měla velkou obavu z toho, že se mi jich vrátí pouze pár. Důvodem mojí domněnky byla neochota spolupráce poraden vůči veřejnosti. Jejich zdrženlivost v otázkách soukromých věcí.

4.3.5 Rozhovor

Rozhovor patří mezi metody kvalitativního výzkumu. Umožňuje získat detailní informace k danému tématu ve smyslu výrazu obličeje, subjektivního názoru dotazovaného, doptání se na podstatné informace, které nebyly předem promyšleny. Je žádoucí, aby některé otázky byly dopředu připraveny, a tím se urychlilo tempo rozhovoru. Je důležité zvolit správný a vyhovující systém zaznamenávání informací, tak, aby nenarušoval průběh rozhovoru. Měli bychom vytvořit příjemnou a přátelskou atmosféru.

Rozhovor jsem prováděla se speciálním pedagogem pedagogicko – psychologické poradny Rokycany a speciálním pedagogem ze speciálně pedagogického centra pro vady řeči v Plzni. Velmi nízký počet dotazovaných plyne z nedostatečného času a vytíženosti pracovníků poraden. Otázky jsem měla předem připravené, některé jsem vymýšlela na místě podle směru rozhovoru. Dotazované osoby byly velmi příjemné a vstřícné. Veškeré informace jsem si zapisovala v průběhu rozhovoru.

4.4 Výsledky a jejich interpretace

4.4.1 Statistické šetření

Statistické šetření jsem zvolila z důvodu názornosti. Mým cílem bylo ukázat množství mateřských škol v daných krajích a k tomu zvolený počet pedagogicko – psychologických poraden. Údaje o množství mateřských škol jsem získala z webových portálů jednotlivých krajů. Přesný název webového odkazu viz. *Příloha C - Webové odkazy krajů ČR*.

Veškeré číselné údaje týkající se počtu mateřských škol, jejich rozdělení podle zřizovatele a celkový počet za kraj jsem zpracovala do *Grafu č. 1: Množství MŠ ve zvolených krajích ČR*.

Plzeňský kraj

V Plzeňském kraji poskytuje výchovně – vzdělávací činnost celkem 269 mateřských škol. Mezi jejich zřizovateli najdeme obec, kraj, církev a soukromou osobu. Funguje zde 5 pedagogicko – psychologických poraden (Domažlice, Klatovy, Plzeň, Rokycany, Tachov) a 2 odloučená pracoviště (Stříbro, Sušice). V Plzni najdeme i Speciálně pedagogické centrum pro děti s vadami řeči při ZŠ a MŠ pro zrakově postižené a vady řeči Plzeň. Výsledkem je, že 1 poradna funguje pro 34 mateřských škol a pro 269 mateřských škol pracuje 1 speciálně pedagogické centrum.

Příklad z praxe

Vítek 5 let chodí do druhé třídy v mateřské škole. Velmi špatně mluví. Používá místo některých hlásek H (jedna – hedna), špatná výslovnost (opice – opa), malá slovní zásoba. Maminka na radu učitelek chtěla zajít s chlapcem na vyšetření do PPP. Čekala půl roku, než dostala termín návštěvy. Sama přiznala, že velkým podílem na tom měla známá osoba v PPP. Týden před vyšetřením maminka obdržela telefonát o změně termínu. Tento termín se odložil o měsíc.

Uvedený příklad je jasným dokladem toho, že zastoupení PPP v Plzeňském kraji není dostatečné. Je velké množství rodičů, kteří by se svým dítětem chtěli na vyšetření, ale bohužel musejí dlouhou dobu čekat a náprava dítěte se tím tedy také prodlužuje. Dítě by mělo další rok nastoupit do předškolní třídy, ale bude se potýkat s problémy, protože včas nepodstoupilo nápravu.

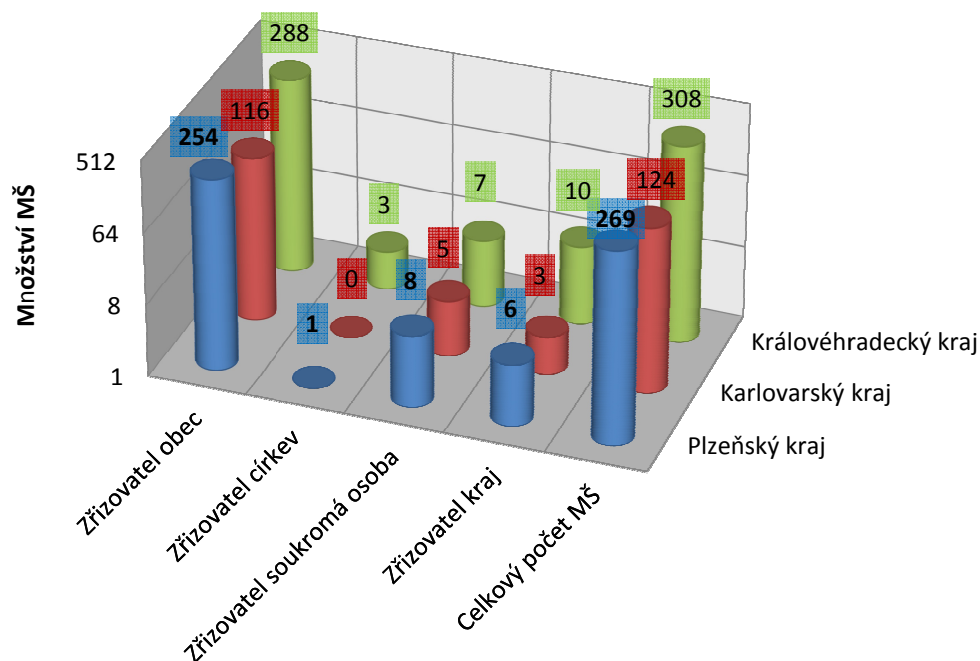
Karlovarský kraj

V Karlovarském kraji najdeme 124 mateřských škol, jejichž zřizovatelem je z velké části obec, kraj a v neposlední řadě soukromá osoba. Těmto mateřským školám nabízí své programy 3 pedagogicko – psychologické poradny (Cheb, Karlovy Vary, Sokolov) a 1 odloučené pracoviště (Toužim). Specializované pracoviště tu najdeme pouze jedno, stejně jako u předešlého kraje, Speciálně pedagogické centrum pro děti a žáky s vadami řeči při ZŠ pro žáky se specifickými poruchami učení Karlovy Vary. Výhodou oproti Plzeňskému kraji je příznivější výsledek počtu mateřských škol na jednu poradnu, a to s údajem 31 MŠ na 1 poradnu.

Královéhradecký kraj

Královéhradecký kraj má nejvíce mateřských škol ve srovnání s předchozími dvěma kraji. V tomto kraji se nachází 308 mateřských škol. Zřizovateli jsou obec, kraj, církve a také soukromá osoba. Na toto množství mateřských škol pracuje 5 poraden (Hradec Králové, Jičín, Náchod, Rychnov nad Kněžnou, Trutnov) a 2 odloučená pracoviště (Chlumec nad Cidlinou, Nový Bydžov). Zvláštností v tomto kraji je zastoupení speciálně pedagogických center, které jsou celkem 4, Speciálně pedagogické centrum pro děti s vadami sluchu a řeči v Hradci Králové (pro Dobrušku, Hořice, Hradec Králové, Kostelec nad Ohří, Nový Bydžov, Rychnov nad Kněžnou), SPC Duháček Jičín (Jičín, Nová Paka), SPC Náchod (Broumov, Jaroměř, Náchod, Nové Město nad Metují) a SPC Trutnov. Na jednu poradnu vychází 44 mateřských škol, tedy nejvíce ze všech třech krajů. Vzhledem k velkému počtu speciálně pedagogických center je dostatečně zajištěna péče o děti předškolního věku v Královéhradeckém kraji.

Množství MŠ ve zvolených krajích ČR



	Zřizovatel obec	Zřizovatel církev	Zřizovatel soukromá osoba	Zřizovatel kraj	Celkový počet MŠ
■ Plzeňský kraj	254	1	8	6	269
■ Karlovarský kraj	116	0	5	3	124
■ Královéhradecký kraj	288	3	7	10	308

Graf č. 1: Množství MŠ ve zvolených krajích ČR

Součástí statického šetření jsou grafické údaje o počtu pracovníků pedagogicko – psychologických poraden, které jsem získala z webových stránek. Jejich zastoupení v jednotlivých krajích i z hlediska profesí ukazují následující grafy. Díky spolupráci s českým statistickým úřadem jsem obdržela údaje týkající se celkového počtu dětí ve věku 5 a 6 let v Plzeňském, Karlovarském a Královéhradeckém kraji. Mým úmyslem bylo na základě zjištěných údajů o počtu pracovníků a dětí v krajích ukázat, kolik dětí vychází na jednoho odborníka v poradně. Podle mého názoru tento závěr ukazuje skutečnou situaci poraden vzhledem k péči o děti předškolního věku. Zejména pak hledisko dostatečnosti péče.

Zkoumané závěry jsem pak vložila do *Tabulky č. 4: Počet pracovníků poraden v Plzeňském kraji*, *Tabulky č. 5: Počet pracovníků poraden v Karlovarském kraji*, *Tabulky č. 6: Počet pracovníků poraden v Královéhradeckém kraji*.

Plzeňský kraj

V Plzeňském kraji pracuje v poradnách několik sociálních pracovníků, metodiků prevence, speciálních pedagogů a psychologů. Jejich počet se liší podle měst, ve kterých se poradna nachází. Znevýhodněnými pracovišti jsou Stříbro a Sušice. Fungují jako odloučená pracoviště větších poraden (Stříbro pod Trutnovem, Sušice pod Klatovy), a proto mají nižší počet pracovníků. Ve Stříbře figuruje pouze 1 psycholog a v Sušici 1 speciální pedagog. Důvodem odloučení je vstřícný krok vůči dojíždění rodičů s dětmi na dlouhé vzdálenosti.

Nejvyšší počet pracovníků má poradna Plzeň, protože funguje pro oblast Plzeň – město, Plzeň – Sever a Plzeň – Jih, s celkovým počtem 25 pracovníků. Rokycany a Domažlice mají shodný nejnižší počet odborníků 7, vyjma odloučených pracovišť. Poradně v Domažlicích chybí sociální pracovník, což můžeme považovat za faktor snižující úroveň. Poradna nacházející se v Klatovech a Tachově má 8 pracovníků. V Tachově nepracuje sociální pracovník a v Klatovech není zaměstnán metodik prevence (tuto pracovní náplň jsem nenašla ani přidruženou ke speciálnímu pedagogovi).

Pokud jsem vzala v úvahu počet mateřských škol v kraji (269MŠ) a celkový počet pracovníků v poradnách v kraji (57pracovníků), mohla jsem přibližně zjistit, kolik mateřských škol připadalo na jednoho pracovníka poradny. V Plzeňském kraji bylo výsledkem 5 mateřských škol na jednoho pracovníka poradny. Můžeme se jen dohadovat, zda je toto číslo příznivé či nikoli. Musíme brát v potaz, že jedna mateřská škola může být více třídní a celkový počet dětí ve věku 5,6 let vystoupá nad hranici 30 dětí. A to máme zatím jednu mateřskou školu.

Z webových stránek se bohužel nedozvíme, kdo z pracovníků se zabývá přímo dětmi v předškolním věku. Pokud tedy učitelka mateřské školy nebo rodič budou potřebovat někoho kontaktovat, mohou být vystaveni přepojování mezi pracovníky poradny.

	Domažlice	Klatovy	Plzeň	Rokycany	Stříbro	Sušice	Tachov
metodik prevence	1	0	3	1	0	0	1
sociální pracovník	0	1	1	1	0	0	0
psycholog	3	4	13	2	1	0	4
speciální pedagog	3	3	8	3	0	1	3
Celkem	7	8	25	7	1	1	8

Tabulka č. 4: Počet pracovníků poradny v Plzeňském kraji

Karlovarský kraj

V Karlovarském kraji má nejvíce pracovníků poradna Karlovy Vary s počtem 10 pracovníků a 1 psycholog externista (na mateřské dovolené – zaskakuje v případě nutnosti). Někteří z odborníků dojíždějí na výpomoc do odloučeného pracoviště Toužim, kde je pouze 1 psycholog jako stálý pracovník. Sokolov a Cheb mají shodně po 8 zaměstnancích z řad odborníků. V Sokolově je 1 psycholog zároveň i metodik prevence a v Chebu tuto dvojí profesi má speciální pedagog. Ve všech poradnách najdeme psychologa, speciálního pedagoga, sociálního pracovníka a metodika prevence (kryjícího s psychologem nebo speciálním pedagogem).

Celkový počet mateřských škol v Karlovarském kraji je 124 MŠ, pro něž funguje v poradnách 29 odborníků. Výsledný počet je o něco příznivější než v Plzeňském kraji. Zde počet vystoupal na pouhé 4 MŠ na jednoho pracovníka poradny. I v tomto případě nelze soudit o vyhovujícím či nevyhovujícím počtu MŠ ke kvalitní a včasné péči o děti. Jen ve srovnání s krajem předchozím.

V případě, že bude rodič nebo učitelka mateřské školy potřebovat zkontaktovat pracovníka poradny ohledně péče o dítě předškolního věku, najde si vhodného pracovníka poradny. Z webových stránek poradny Karlovy Vary je to zřejmé (speciální pedagog – pro děti předškolního věku, speciální pedagog – logopedický asistent). Ostatní dvě poradny bohužel nemají detailní popis zaměření pracovníka.

	Cheb	Karlovy Vary	Sokolov	Toužim
metodik prevence	0(1)	0	0(1)	0
sociální pracovník	1	1	1	0
psycholog	3	3+1 MD	3	1
speciální pedagog	4	6	4	0
Celkem	8	11	8	1

Tabulka č. 5: Počet pracovníků poradny v Karlovarském kraji

Královéhradecký kraj

V Královéhradeckém kraji najdeme 5 stálých poraden a 2 odloučená pracoviště. Mezi odloučená pracoviště řadíme Chlumeck nad Cidlinou a Nový Bydžov, které spadají pod poradnu Hradec Králové. Najdeme v nich 1 psychologa a 1 speciálního pedagoga, kteří dojíždějí z Hradce Králové. Tato pracoviště byla vytvořena pro rodiny s dětmi se sociálním znevýhodněním.

Nejvyšší počet pracovníků 13 má poradna v Hradci Králové. Zaměstnává psychology, speciální pedagogy, sociální pracovníky a metodika prevence. Se shodným počtem 9 odborníků mají poradny Jičín, Náchod a Trutnov. Pozice metodika prevence je přisouzena buď speciálnímu pedagogovi, nebo psychologovi. Jičín a Trutnov mají 2 metodiky prevence (dohromady s pozicí psychologa a speciálního pedagoga). Trutnov má navíc 2 psycholožky na mateřské dovolené, ale fungují jako externí pracovnice v případě potřeby. S nejnižším počtem pracovníků zůstal Rychnov nad Kněžnou, 8 pracovníků, kde je pozice metodika prevence spojena se speciálním pedagogem.

V Královéhradeckém kraji se nachází 308 mateřských škol a v poradnách pracuje dohromady 55 odborníků. Z toho vychází údaj, že 1 pracovník PPP má na starosti necelých 6 mateřských škol. Je to nejvyšší počet ze všech tří krajů. Na druhé straně má ale tento kraj nejvíce mateřských škol, avšak o 2 méně pracovníků než Plzeňský kraj.

Zaměřila jsem se také na zjištění pracovní náplně pracovníků poradny. Konkrétně pak, kdo pracuje přímo s dětmi předškolního věku. Z mého zjištění vyplynulo, že každá poradna poskytuje odlišné údaje. Poradna v Hradci Králové a Jičíně neuvádí zaměřenost zaměstnanců. Zaměstnanci poradny v Náchodě mají ve své pracovní náplni obecně práci s dětmi se specifickými poruchami učení, reedukaci. Jen 2 pracovníci z nich se přímo zaměřují na děti předškolního věku. V Rychnově nad Kněžnou se opět zabývají obecně prací s dětmi se specifickými poruchami učení až na 2 pracovníky. Nikdo z nich však konkrétně ve své pracovní činnosti nezahrnuje děti předškolního věku. V Trutnově je pouze 1 pracovník zabývající se dětmi v předškolním věku, ostatní kolegové mají obecně zahrnutou práci s dětmi s SPU.

	Hradec Králové	Chlumec nad Cidlinou	Jičín	Náchod	Nový Bydžov	Rychnov nad Kněžnou	Trutnov
metodik prevence	1	0	0(2)	0	0	0	0(2)
sociální pracovník	2	0	1	1	0	1	1
psycholog	4	1	5	3	1	3	2+2MD
speciální pedagog	6	1	3	5	1	4	4
Celkem	13	2	9	9	2	8	9

Tabulka č. 6: Počet pracovníků poradny v Královéhradeckém kraji

4.4.2 Škálové hodnocení

Metodu škálového hodnocení jsem vybrala pro zhodnocení webových stránek pedagogicko psychologických poraden ve vybraných krajích České republiky. Zvolila jsem si 4 kritéria pro hodnocení – srozumitelnost poskytovaných informací, dostatečnost informací týkající se dětí předškolního věku, přehlednost a vzhled. Těmto kritériím jsem přiřazovala čísla 1 – 3 – 5. Význam bodového hodnocení byl následující: hodnota 1 = nedostačující, hodnota 3 = s určitými rezervami, hodnota 5 = výborné.

Každá z PPP má jedny webové stránky pro daný kraj, které odkazují na další poradny v daném kraji. Seznam webových odkazů viz. *Příloha D – Webové odkazy PPP*. Zadala jsem si uvedené odkazy a na základě mnou zvolených kritérií jsem ohodnotila webové stránky. Výsledky mého pozorování jsem uvedla do *Grafu č. 2: Hodnocení webových stránek PPP* a slovního popisu nedostatků či zajímavých postřehů.

Plzeňský kraj

Pro poradny v Plzeňském kraji jsem našla dvě webové stránky. Na prvních stránkách (Dostupné z: <http://www.kapezet.cz/>) byly základní informace v malém čtverci uprostřed stránky. Pod ním jsem našla odkazy na jednotlivé poradny v Plzeňském kraji. V prostředním poli se ukázaly obecné informace týkající se dané poradny (kontakt, adresa, popis poskytovaných služeb, konzultační hodiny včetně zaměstnanců a osobních kontaktů). Po stranách (vpravo a vlevo) byla políčka, kde jsem si mohla vybrat, co mě zajímalo (práce s předškolními a školními dětmi, studenty, průběh vyšetření, podklad k vyšetření, zaměstnanci, práva klientů a další). Bylo to velmi nepřehledné a byla potřeba několikrát klikat, abych si přečetla nabízené informace.

Pokud bych se měla zaměřit na informace týkající se dětí předškolního věku, našla jsem stručnou charakteristiku v pěti bodech, která byla shodná pro všechny poradny v Plzeňském kraji včetně vložené fotografie. Poskytovaná péče se týkala rad rodičům, kurzů pro předškoláky, pravidelných setkání nad pracovními listy a rehabilitačních programů. Nenašla jsem konkrétní informace k danému programu, jako byl termín, počet dětí ve skupině, cena, možnost přihlášení nebo kontaktní osoba.

Druhá webová stránka (Dostupná z: www.kapezet.cz) se prezentovala jako Pedagogicko psychologická poradna Plzeň – sekce primární prevence. Chyběly aktualizované údaje. Poslední přidané novinky byly z roku 2011. Měla jsem z toho dojem, že se o webové stránky nikdo nestará.

Veškeré nabízené programy byly pro děti ZŠ, počínaje první třídou. Byt tam detailní popis nabízeného programu, časové dotace, charakteristiky bloků. Velmi mi zklamalo, že podobný přístup k detailním informacím se netýkal i programů pro děti předškolního věku na prvních webových stránkách. Jako negativní jsem hodnotila slovní spojení, která mi otevřela další odkazy. Používaly se na stránkách zkratky odborných výrazů, kterým rodič nemusí rozumět (př. SPUCH).

Výsledné hodnocení nedopadlo dobře. Webové stránky postrádaly zajímavý vzhled, dostatečnost informací o poskytovaných programech pro děti ve věku 3 – 6 let, údaje ze současné doby. Až na některé výjimky bych hodnotila srozumitelnost jako výbornou. Podle mého názoru by bylo potřeba zaměřit se na detailnější charakteristiku programů pro děti předškolního věku. Pokud chce rodič nebo učitelka MŠ vědět více, musí si zavolat a doufat, že bude personál poradny vstřícný, nebo tam dokonce osobně zajít. Je to velmi nepohodlné pro obě strany. Webové stránky by měly sloužit k informovanosti veřejnosti v dostatečné míře.

Karlovarský kraj

Webové stránky Karlovarského kraje (Dostupné z: <http://www.pppkv.cz/>) poskytovaly kompletní informace pro všechny poradny v daném kraji. Po rozkliknutí fotografie s názvem příslušné poradny jsem získala údaje o zaměstnancích, jejich pracovních pozicích, iniciálách, kontaktech. Neznalý rodič si mohl přečíst, co je poradna za zařízení, kolik se jich v kraji nachází, jaké programy nabízí v příslušném školním roce 2014/2015 a další nabídku služeb poradny.

Pro 2. pololetí přelomu 2014/2015 nabízela poradna tyto programy pro děti předškolního věku: grafomotorika, reedukační (nápravné) skupiny, skupinová reedukace pro děti s dyskalkulií, dysortografií, rozvojové skupiny pro předškoláky. Poradny v Karlovarském kraji dělaly úvodní informační schůzku kurzu HYPO po předchozím vyšetření dětí.

Jako velmi přínosné jsem viděla stručný popis instrukcí, co dělat, pokud chce jít rodič s dítětem na vyšetření. Velkým překvapením pro mě byla možnost on – line objednávky. Zde rodič vyplnil dotazník týkající se dítěte. V kontaktech rodič zjistil komu adresovat žádosti o vyšetření a komu další korespondenci. Díky tomu tak předejdou přílišnému přepojování mezi zaměstnanci. Rodiče, ale i další veřejnost navštěvující poradnu poprvé, mohli kliknout na zobrazení poradny na mapě. Další důležitý bod, který ušetří čas. V neposlední řadě si mohli přečíst i zajímavé a poutavé dokumenty. Tyto dokumenty byly rozdělené podle subjektů (škola – rodič – všichni).

Webové stránky poraden v Karlovarském kraji dopadly výborně ve všech zvolených kritériích. Netušící rodič zjistí vše, co bude potřebovat, aniž by musel volat do poradny nebo vyhledávat některé informace na internetu. Může se zúčastnit informační schůzky příslušného programu určeného pro děti předškolního věku. Veškeré kontakty jsou aktuální, vyčerpávající a psané srozumitelnou formou pro laiky (rodiče, širokou veřejnost). Jako výhodu a bod navíc vidím jednotný vzhled pro webové stránky všech poraden Karlovarského kraje.

Královéhradecký kraj

Webové stránky (Dostupné z: <http://www.pppkhk.cz/>) byly opět rozcestníkem pro všechny poradny v tomto kraji. Na úvodní straně jsem se dozvěděla důležité kontakty na poradny, dokumenty pro určitý typ škol (MŠ, ZŠ, SŠ) a odkazy na jednotlivé poradny. Když jsem rozklikla informace pro MŠ, našla jsem další odkazy na upozornění, příjem žádostí o vyšetření školní zralosti, screeningovou metodu NOMI (systém nominace a identifikace dětí v rámci grantu). Každá z poraden měla na svých stránkách důležité informace týkající se významu poradny, poskytovaných programech. Našla jsem konzultační hodiny, seznam pracovníků, jejich pozic, fotografií, iniciálu a kontaktů.

U poradny v Náchodě jsem objevila fotogalerii obsahující reálné fotografie z poradny. Rodič, učitel si tak může udělat představu o prostředí, do kterého půjde. Zjistí tak, že se nejedná o nic, z čeho by měly mít děti obavy. Na druhé straně jako velmi negativní jsem hodnotila opět čtverec uprostřed webové stránky, kde byly požadované informace. Bylo to velmi nepřehledné a musela jsem posouvat dvěma kurzory. Chyběly mi tam i konzultační hodiny.

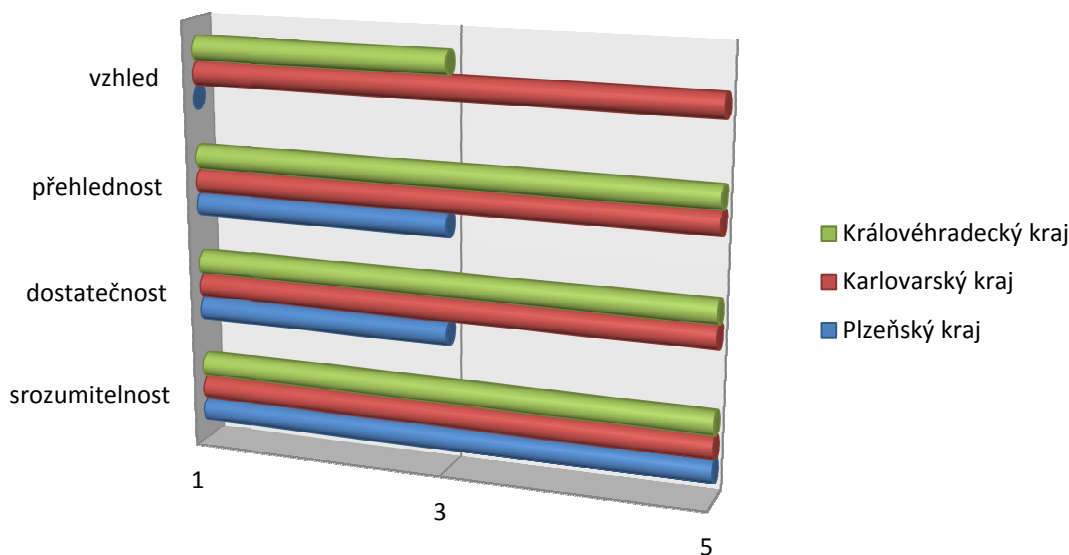
Naopak poradna v Rychnově nad Kněžnou měla na webových stránkách anketu, zda se uživatelům líbí vzhled stránek či nikoli. Zajímali se o zpětnou vazbu. Uživatelé hodnotili pozitivně.

Nabídka pro předškoláky byla velmi bohatá. **Poradna v Jičíně** nabízela v sekci nadstandardní činnosti – Škola s Bonifácem, EEG – Biofeedback, Kuprev, KupoZ & Kumot. Pokud jsem klikla na odkaz názvu programu, objevil se popis programu včetně fotografií. **Poradna v Náchodě** nabízela videotrénink interakcí, speciálně pedagogické programy pro předškoláky, reedukace specifických poruch učení, program KUPOZ, HYPO, FIE (Feuersteinovo instrumentální obohacování), relaxační cvičení, trénink fonematického uvědomování, EEG biofeedback a dětské masáže. Uvedený výčet programů poukazyval na velký a dostatečný zájem ze strany poradny v péči o děti

předškolního věku. Každý z daných programů byl opatřen popisem a jeho zaměřením. Na webových stránkách **poradny v Rychnově nad Kněžnou** jsem nenašla specifické programy pro děti ve věku 3 – 6 let. Byly tam pouze rady pro budoucí „prvňáky“, návrhy činností na rozvoj sluchové diferenciaci, grafomotoriky a mluvnická pravidla. V **poradně Trutnov** nabízeli odborníci kurzy s názvem Předškoláček – edukativně stimulační program pro děti, kurz grafomotorických schopností, EEG – Biofeedback, učíme se učit – učíme se hledat řešení a videotrénink. Ihned pod výčtem programů byla jejich charakteristika.

Celkový dojem z webových stránek byl dobrý, ale s malými rezervami v doplnění konzultačních hodin a úpravě vzhledu poradny Náchod. Výhodou byly vložené fotografie a zpětná vazba. Jako věc k zamyšlení byl odlišný design webových stránek poraden. Nedokážu s jistotou říci, zda by byl lepší jednotný jako v předchozím případě. Myslím si, že je to otázka vkusu. Pro přehlednost by byl vhodný jednotný vzhled, proč ale nemít každá poradna svůj. Nabízené programy pro děti předškolního věku byly v dostatečném množství, s charakteristikou a detailním popisem, výjimkou byl Rychnov nad Kněžnou.

Hodnocení webových stránek PPP



Graf č. 2: Hodnocení webových stránek PPP

4.4.3 Anketa

V anketě jsem sestavila 8 otázek pro učitelky mateřských škol ve zvolených krajích. Dotazník byl zpracován elektronickou formou a umístěn na sociální síti ve skupině učitelky mateřských škol. Šlo tedy o svobodnou volbu učitelek mateřských škol, zda chtěly anketu vyplnit či nikoli. Nejvíce učitelek působilo v Plzeňském kraji, kde i já pracuji. Nejméně odpovědí jsem dostala z Karlovarského kraje. Pro získání odpovědí jsem si náhodně vytipovala na webových stránkách mateřské školy v Karlovarském kraji a telefonicky požádala ředitelky institucí o rozeslání ankety mezi pedagogy.

Otázky z ankety:

1. Rozumíte pojmu dyslexie a dyspraxie?
2. Vysvětlíte pojem dyslexie a dyspraxie.
3. Mají PPP ve svém programu zahrnutou práci s dětmi s rizikem dyslexie a dyspraxie?
4. Jsou učitelé dostatečně informovaní o problematice dětí s rizikem dyslexie a dyspraxie?
5. Využívají rodiče nabízených služeb PPP?
6. Je dostatečné pokrytí PPP ve Vašem kraji?
7. Jaké máte zkušenosti s PPP?
8. Víte o nějakém konkrétním případě dítěte s rizikem dyslexie a dyspraxie?

Plzeňský kraj

Jako první jsem chtěla zjistit, zda učitelky rozumí pojmům dyslexie a dyspraxie a umí to vysvětlit. Odpovědi si byly velmi podobné a odpovídaly definicím z odborných publikací. Dyslexii vysvětlovaly jako specifickou poruchu učení, vývojovou poruchu čtení, vadu při čtení a psaní písmenek nebo poruchu schopnosti naučit se číst. Dyspraxie pro ně představovala specifickou poruchu učení spojenou s potížemi s hrubou a jemnou motorikou (dítě je nešikovné), poruchu učení motorických dovedností, špatnou koordinaci pohybů, vývojovou poruchu motoriky, porušenou schopnost provádět obvyklé úkony, manuální nezručnost, porušení hrubé motoriky a následně problémy s jemnou motorikou.

Z výše uvedených definic je patrné, jak se pedagogové orientují v odborných výrazech. Znají je ze školy, odborných časopisů, od pracovníků poraden nebo z odborných publikací věnovaných tématu specifických poruch učení.

78,6% učitelek se domnívalo, že poradny mají ve svém programu zahrnutou práci s dětmi s rizikem dyslexie a dyspraxie a jen 21,4% učitelek ne. Vyvracely tak hypotézu, že poradny nemají ve svém programu zahrnutou práci s rizikovými dětmi.

Učitelky obecně znají náplň činnosti poradny. Do mnohých školek dochází odborní pracovníci na jaře, aby provedli vyšetření školní zralosti. MŠ Spolupracují s poradnou ve věcech odkladu školní docházky, předběžného vyšetření dětí s deficitem dílčích funkcí. Na základě těchto skutečností pak mohly učitelky hodnotit práci poraden za dostatečnou.

71,4% učitelek považovalo informovanost učitelů za nedostatečnou a potvrzovalo tak správnost hypotézy, 28,6% je pro žádoucí informovanost učitelů.

Tento výsledek jsem očekávala, a to především z důvodu nezájmu poradny o další rozšiřování znalostí pedagogů z oblasti SPU. Poradny provádí screening v mateřských školách, učitelka ví, kam poslat dítě s obtížemi. Pedagog už ale nezná podrobnosti týkající se vyšetření dítěte, nabízených programů pro děti s rizikem SPU, nové metody pro práci s těmito dětmi. Podle mého názoru chybí nějaká setkání pracovníků poradny a učitelek mateřských škol, kde by jim pracovníci poradny vše důležité a podstatné pověděli. Učitelka má možnost získat potřebné informace buď svým samostudiem, nebo projeví zájem o účast na školení.

Podle 64,3% učitelek, rodiče a jejich děti využívají poskytovaných služeb poraden. Péče je především ve vyšetření školní zralosti před nástupem do první třídy základní školy. 28,6% učitelek volilo nevyužívání služeb poraden z důvodu špatného přístupu rodičů k rizikovému dítěti. Nepřipouští si odchylky ve vývoji jejich dítěte. Spolupracovat začnou až po několika doporučeních ze strany učitelky mateřské školy. Jedna učitelka neznala návštěvnost poraden rodiči.

Otázka, zda rodič dá na doporučení učitelky a výsledku testu školní zralosti je velmi různorodá. Záleží na charakteru rodiče. Ze své praxe znám rodiče, kteří pro své dítě chtějí udělat maximum. Budou s ním docházet do poradny, zaplatí dítěti edukativní program z nabídky poradny, a doma s ním ještě budou některé věci procvičovat. Pak jsou případy rodičů, jež to berou na lehkou váhu, nemají čas na dítě a na jeho případné kroužky. Nejhůře hodnotím ty rodiče, co si nechtějí přiznat odchylky ve vývoji jejich dítěte. Vidí ho jako dokonalou bytost zapadající do jejich plánů. Vzhledem k tomu, že právě rodič je hnacím motorem všeho, budoucí štěstí dítěte tak mají ve svých rukách. Obávám se ale faktu, že si to rodiče vůbec neuvědomují. V této otázce vycházely učitelky z vlastních zkušeností s rodiči.

Nedostatečné pokrytí poraden v Plzeňském kraji hodnotily učitelky 85,7%. Což byla většinová shoda. Jen dvě učitelky neznaly skutečný stav poraden. Pro negativní hodnocení byly především z důvodu dlouhých čekacích dob na vyšetření. Rodiče proto vyhledávají soukromá zařízení, která už s sebou přináší finanční zátěž. Potvrdila se hypotéza.

Souhlasím s názorem učitelek a jejich odůvodněním, proč je nedostatečné zastoupení poraden v kraji. Dokladem toho je i příklad z praxe v kapitole 4.4.1. *Statistické šetření*. Domnívám se, že tento příklad nebude jediný potvrzující výše stanovený závěr. Učitelky opět vycházely z vlastní zkušenosti, ze zkušeností rodičů, kteří se s nimi podělili o názor.

Otázka zaměřená na zkušenosti učitelů s poradnami přinesla velmi zajímavé a rozličné odpovědi. Zaznamenala jsem pozitivní reakce na poradny ve smyslu spolupráce poradny a MŠ při diagnostice školní zralosti. Odborník z poradny provádí semináře v MŠ zaměřené na školní zralost a připravenost. Pedagogové spolupracují s PPP přes rodiče. Jiné odpovědi uváděly nepříliš pozitivní zkušenosti s poradnou skrze vyprávění rodičů. Jedna z učitelek hodnotila svoji zkušenost: *„Nedobré zkušenosti, arogantní přístup zaměstnance k učitelce MŠ. Nepřihlížejí k našim návrhům ohledně odkladu školní docházky. Všechny děti u nich vyšetřené dostanou odklad na základě jejich doporučení, aniž by dítě odklad potřebovalo.“*

Všechny výpovědi jsou velmi subjektivní, ale zajisté pravdivé. Jak je vidět obsahují pozitivní i negativní reakce na poradny. Podle mého názoru je to ovlivněno poradnou, se kterou učitelky spolupracovaly a konkrétním pracovníkem. Jak jsem mohla vyčíst z odpovědí, některé poradny v Plzeňském kraji provozují dokonce semináře v MŠ. Opravdu to záleží na vlastní iniciativě a chtění odborníka a zájmů ze strany mateřské školy.

Ve výpovědích jsem zaznamenala 7 dětí s rizikem dyslexie. Některé z nich měly odklad školní docházky (dítě se podepisuje s přeházeným pořadím písmen). O trochu více bylo dětí s rizikem dyspraxie, celkem 8. Jedna z učitelek připsala i příklad z praxe: *„Případ čtyřletého chlapce, který naráží do věcí, shazuje věci, je nemotorný, nechtěně ubližuje dětem svými pohyby.“* U dvou dětí byly zaznamenány náznaky rizika dyslexie a dyspraxie. Závažnost náznaků ukáže čas.

Výsledek mě velmi překvapil. Zejména část týkající se počtu dětí s rizikem dyspraxie. Já osobně jsem se s dítětem s rizikem dyspraxie ještě nesešla.

Karlovarský kraj

Anketu za Karlovarský kraj mi vyplnily pouze 2 učitelky. Výsledky nebyly až tak měřitelné, ale i přesto podstatné.

Důvodem, proč neměly učitelky zájem, mohl být nedostatek času, nezájem o dané téma, obava veřejně se vyjádřit nebo nedostatek informací ke zvolenému tématu.

Obě učitelky vysvětlovaly dyslexii jako poruchu učení a poruchu čtení. Dyspraxii pak jako specifickou vývojovou poruchu motorických funkcí.

Předpokládám, že pokud by výpovědi od respondentů bylo více, všichni by se shodovali na tom, že rozumí těmto pojmům a dokážou je vysvětlit.

Učitelky se shodly na tom, že poradny mají ve svém programu zahrnutou práci s dětmi s rizikem dyslexie a dyspraxie. Jejich výpověď i v tak nízkém počtu byla podpořena webovými stránkami poraden v Karlovarském kraji, které nabízí práci s dětmi v předškolním věku.

Pedagogové souhlasili s dostatečnou informovaností učitelek mateřských škol o dané problematice. K této výpovědi nemohu dodat svůj vlastní názor kvůli nízkému počtu odpovědí.

V otázce spolupráce rodičů dětí a poradny se rozcházely. První z nich zastávala kladný vztah mezi nimi. Odbornice z poradny dochází do mateřské školy, provádí screening s dětmi a vytypované děti si i s rodiči zvou do poradny. Naopak druhá učitelka měla odlišné zkušenosti s rodiči. Rodiče se vehementně brání vyšetření v poradně.

Výsledek je obdobný odpovědím učitelek v Plzeňském kraji. Opět tu vidím souvislost s charakterem a stylem výchovy rodičů, který se do všeho velmi promítá. Jde o subjektivní názor každé učitelky.

Učitelky se shodovaly na nedostatečném zastoupení poraden v Karlovarském kraji. Psaly o dlouhých čekacích dobách na vyšetření. Z tohoto důvodu si pak rodiče hledají soukromé psychology. Tyto dvě pouhé výpovědi byly ale podpořeny výsledky statistického šetření, kdy na jednu poradnu vycházelo 31 MŠ.

Z hlediska spolupráce PPP s mateřskou školou a screeningovým vyšetřením u dětí předškolního věku hodnotily obě učitelky zkušenosti s PPP kladně. Zde vidím souvislost s poradnami zbylých dvou krajů.

Neobvyklou odpovědí v tak nízkém počtu respondentů byl počet dětí s rizikem dyslexie a dyspraxie. Dvě učitelky měly ve své praxi 4 děti s rizikem dyslexie a 2 s rizikem dyspraxie. Bylo to velmi zajímavé zjištění nebo naopak velká náhoda.

Královéhradecký kraj

Učitelky z Královéhradeckého kraje definovaly dyslexii jako narušenou schopnost naučit se číst, poruchu čtení, specifickou poruchu učení v oblasti čtení a neschopnost (sníženou schopnost) naučit se číst běžným způsobem. Dyslexii charakterizovaly slovy nešikovnost (dítě nezvládá zapnout knoflíky, zip, zakopne i o namalovanou čáru), poruchu v oblasti motorických dovedností, specifickou vývojovou poruchu motoriky nebo neobratnost (problémy se sebeobsluhou).

I zde si jsou výpovědi podobné, a to z velmi prostého důvodu. Podle mého názoru učitelky čerpají z podobných publikací, navštěvují obdobné školení nebo přednášky při studiu. Jako ozvláštnění jsou přidány konkrétní příklady. Usnadňují pedagogům zapamatování si určitě SPU.

71,4% tázaných učitelek se domnívaly, že poradny mají ve svém programu zahrnutou péči o děti s rizikem dyslexie a dyspraxie. Jen 28,6% bylo proti tomuto tvrzení.

Pedagogové se orientují na svoje znalosti ohledně poraden, na vyčtené informace z webových stránek nebo na vlastní zkušenosti rodičů s poradnou. Z webových stránek je rovněž patrný zájem o děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie. Nedokážu ale odhadnout, kolik programů pravidelně funguje, s jakým počtem dětí.

Naopak 85,7% ze skupiny učitelů vyjádřilo svůj názor týkající se nedostatečné informovanosti učitelů ze strany poraden a 28,6% bylo pro dostatek informací pro učitele mateřských škol.

Tento výsledek je těžko zhodnotitelný. Opět je to subjektivní názor učitelek, který vychází z jejich zkušeností, stejně tak jako z osobnosti pracovníka poradny a jeho zájmu o učitelky a jejich informovanost v oblasti SPU. Zhodnocení je stejné pro poradny ve všech třech krajích.

Těsným rozdílem se lišily údaje o využívání služeb PPP rodiči dětí s rizikem dyslexie a dyspraxie. 57,1% učitelek souhlasí se spoluprací mezi rodiči a poradnou ve smyslu vyšetření školní zralosti a edukativních stimulačních skupin. 42,9% učitelek hodnotí spolupráci rodičů s poradnou negativně. Plyne to z neochoty rodičů a finanční zátěži za edukativní programy.

Dostatečné pokrytí poraden v Královéhradeckém kraji posuzuje 57,1% učitelek. Zbýlých 28,6% učitelek se rozhodla pro záporné vyjádření: „*Zkreslené způsoby výpovědi o rozpoložení rodiče než objektivní stanovení diagnózy (spíše se obracíme na*

SPC)“ „V případě elektivního mutismu bylo nedostatečné metodické vedení ze strany PPP.“ „Vyděšení rodiče příliš podrobným a náročným vyšetřením. Podle nich by neprošla většina dětí.“ 14,3% učitel to nedokázaly odhadnout.

Děti s rizikem dyslexie označily 3 a s dyspraxií žádného. Jedna z učitelek pracuje ve speciální MŠ a případů dětí má velké množství, neuváděla počet. Většina z učitelek se bohužel s dítětem s rizikem dyslexie nebo dyspraxie zatím nesešla.

Důvodem, proč se některé z učitelek s dětmi s rizikem dyslexie nebo dyspraxie nesešly, může být malá nebo žádná praxe ve školství, nedostatek zkušeností pro práci s takovými to dětmi.

4.4.4 Dotazník

Rozeslala jsem celkem 18 dotazníků do 18 poraden v Plzeňském, Karlovarském a Královéhradeckém kraji. Přesný počet poraden v jednotlivých krajích uvádím v podkapitole 1.3. *Rozmístění a množství v Tabulce č.1: Seznam PPP v Plzeňském kraji, Tabulce č. 2: Seznam PPP v Karlovarském kraji, Tabulce č. 3: Seznam PPP v Královéhradeckém kraji.*

Prvotním záměrem bylo rozeslání internetového odkazu e-mailem. Skutečným výsledkem pak byla telefonická žádost o vyplnění dotazníku a následně získání požadovaných informací. Návratnost dotazníků byla velmi úspěšná. Z celkového počtu 18 dotazovaných jsem získala 16 vyplněných dotazníků. Poradny Toužim a Rychnov nad Kněžnou odmítly vyplnit dotazník. Návratnost činila 88,9%. Otázky pro dotazník viz. *Příloha F – Otázky stanovené pro dotazník.*

Plzeňský kraj

Pedagogicko – psychologická poradna Plzeň funguje pro správní obvod Plzeň sdružující 15 obcí. Poradna Rokycany spravuje správní obvod Rokycany s 68 obcemi. Poradna Domažlice zahrnuje správní obvod Domažlice s celkovým počtem 58 obcí. Poradna Klatovy poskytuje svoji péči pro 44 obcí. Poradna Tachov má na starosti děti z 27 obcí. Odloučená pracoviště Stříbro pak nabízejí své služby pro 24 obcí a poradna Sušice pro 30 obcí. Úřední hodiny pro rodiče s dětmi má pevně stanoveny pouze poradna Plzeň Po 7:30hod, Út – Čt 7:30 – 15:30hod, Pá 7:30 – 12:30hod. Ostatní poradny si dny a hodiny stanovují podle domluvy s klienty. Odborní pracovníci z poradny v Rokycanech mají každý své úřední hodiny. Všechny **poradny v Plzeňském kraji** nabízejí tyto edukativní programy: Kurzy pro předškoláky, rehabilitační program, rodinnou terapii, logopedickou nápravnou péči formou individuální a skupinové práce.

Poradna v Tachově nabízí navíc hrazené programy Metoda dobrého startu, Kuprev, Kumot, Rozvoj grafomotoriky a Hypo. **Poradna v Klatovech** má specifické programy Školička (autorský kurz pro rozvoj percepčně motorických oblastí), Vyřídilka (autorský kurz pro rozvoj komunikačních schopností) a Senzomotorický kurz. **Poradna v Sušici** nabízí pro rodiče a jejich děti v předškolním věku program Maxík a Senzomotorický kurz. **Poradny v Klatovech a Sušici** dále nabízí odborné semináře pro rodiče a pedagogy. Pro Plzeňský kraj funguje 5 poraden a 2 odloučená pracoviště. Na celý kraj je pak jediné speciálně pedagogické centrum pro děti s vadami řeči.

Karlovarský kraj

Pedagogicko – psychologická poradna Karlovy Vary funguje pro správní obvod Karlovy Vary sdružující 40 obcí. PPP Sokolov pro správní obvod Sokolov se 30 obcemi. PPP Cheb pro správní obvod Cheb s 21 obcemi. Dále je odloučené pracoviště ve městě Toužim. Všechny poradny jsou zařazeny ve státním sektoru. Pro rodiče má poradna vyhrazeny úřední hodiny Po – Pa od 8:00 – 12:00, pro styk s veřejností Po – Pa 7:00 – 15:30hod, jeden v týdnu do 18:00hod je v poradně někdo z odborných pracovníků. Poradny poskytují péči dětem s rizikem dyslexie i dyspraxie formou individuální a skupinové práce v edukativních programech. Do nabídky programů zahrnují edukativně stimulační skupiny pro předškoláky (aktuálně 2 skupiny po 8 dětech), kurz grafomotoriky od 5 let (včetně žáků ZŠ), stimulační cvičení na rozvoj motoriky v rámci nápravné péče a individuální logopedickou péči. **Poradna Cheb** nabízí kurzy pro předškoláky Hypo a Maxík. Děti s rizikem dyslexie a dalšími specifickými poruchami učení se do poradny dostanou nejdříve v 6 letech díky výsledkům z vyšetření školní zralosti. V současné době mají v péči děti pouze s rizikem dyslexie. V Karlovarském kraji kromě poraden působí Speciálně pedagogické centrum pro děti a žáky s vadami řeči při ZŠ pro žáky se specifickými poruchami učení Karlovy Vary.

Královéhradecký kraj

Pedagogicko psychologická poradna Hradec Králové má pod sebou obvod s obcemi Hořice Dobruška, Kostelec nad Ohří, s celkovým počtem 81 obcemi. Poradna Náchod zahrnuje Náchodsko, Broumovsko, Jaroměřsko a správní obvod Nové Město nad Metují s celkovým počtem 36 obcí. Poradna Jičín zahrnuje správní obvody Jičín a Nová Paka se 77 obcemi. Poradna Trutnov funguje pro správní obvody Vrchlabí a Dvůr Králové nad Labem s počtem 31 obcí. Poradna Rychnov nad Kněžnou pracuje pro 32 obcí. Odloučenými pracovišti jsou Chlumeck nad Cidlinou a Nový Bydžov. Všechny

poradny jsou umístěny ve státním sektoru, rodiče si tedy nehradí vyšetření školní zralosti, individuální péči s dítětem. Výjimku tvoří hrazené edukativní programy Kupoz, Hypo. Každá z poraden má sestaveny jiné úřední hodiny a dny. Poradna v Hradci Králové je k dispozici Po – Pa 8:00 – 10:00hod, 10:00 – 12:00hod, Jičín Po – Pa 7:30 – 16:00hod, 7:30 – 12:00hod jen pro zvané klienty, Trutnov Po – Čt 7:30 – 12:00, 13:00 – 16:00hod, Pa 7:30 – 12:00hod, 13:00 – 14:00hod. Poradna v Náchodě nemá stanoveny konzultační hodiny, záleží na zakázce. Obdobně jsou na tom Chlumeck nad Cidlinou a Nový Bydžov. Pro veřejnost je poradna v Hradci Králové otevřena Po – Pa 13:00 – 15:00hod. Poradny poskytují péči pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie i dyspraxie zároveň. V současné době pracují s dětmi s rizikem dyslexie ve věku 6 let. Poradny poskytují vzdělávací programy pro děti předškolního věku. Pracují s nimi individuálně nebo skupinově ve skupinách pro předškoláky, při muzikoterapii, programu Kupoz nebo Hypo. **Poradna Náchod** dále nabízí metodu FIE a Sally Blythe. Obě metody si rodič musí hradit. Poradna v Náchodě dále poskytuje individuálně poradenství rodičům a domácí procvičování. V Královéhradeckém kraji pracují kliničtí logopedi, Cognito s.r.o. (klinický psycholog Mgr. Cózlová), soukromá poradna Achat a školské poradenské zařízení Mozaika zřízené Magistrátem města Hradec Králové. V neposlední řadě jsou pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie k využití speciálně pedagogická centra, celkem 4 SPC (SPC Duháček Hradec Králové, SPC Duháček Jičín, SPC Náchod, SPC Trutnov).

4.4.5 Rozhovor

Otázky pro rozhovor jsem měla předem připravené. Některé z otázky jsem doplňovala v průběhu rozhovoru podle zájmu o dané téma. Odpovědi jsem průběžně zapisovala během rozhovoru. Seznam otázek viz. *Příloha G – Otázky stanovené pro rozhovor.*

Rozhovor se speciálním pedagogem z PPP Rokycany

Rozhovor jsem prováděla se speciálním pedagogem v Pedagogicko – psychologické poradně Rokycany. Speciální pedagog má vyhrazené konzultační hodiny pro návštěvy rodičů s dětmi (Po 13:00 – 16:30hod, Út 13:00 – 16:30hod), některá vyšetření provádí i mimo stanovenou dobu po domluvě s rodičem. Poradna poskytuje screeningové vyšetření školní zralosti zpravidla v měsíci lednu/únoru přímo v mateřských školách. Podle názoru speciálního pedagoga je to léty zažitý způsob, umožňuje spolupráci PPP a MŠ, při které nikdy nedochází ke střetům PPP – MŠ – ZŠ.

Jedná se o rozdání pracovních listů celé skupině dětí. Screeningovému vyšetření předchází informační schůzka s rodiči, kde má rodič možnost volby provedení/neprovedení tohoto vyšetření (písemný souhlas rodiče). Rodiče jsou rovněž seznámeni s dalším postupem. Výsledky jsou učitelkou osobně předány do rukou rodiče a jen rodič zná výsledky. Je tedy na jejich uvážení, zda se o to podělí s učitelkou nebo ne. V případě zjištění odchylek ve vývoji dítěte, mají rodiče možnost přijít na komplexní vyšetření školní zralosti a připravenosti do poradny. Podle odhadů speciálního pedagoga přijde tak 60% rodičů dětí s negativním hodnocením screeningového testu. V případě, že se rodič rozhodne pro komplexní vyšetření, dítě je podrobena testům sestavených poradnou. Nejedná se o jednorázovou návštěvu, ale o několik setkání, kdy speciální pedagog sbírá podklady pro stanovení diagnózy. Rodič vždy čeká na chodbě. Veškerá vyšetření jsou bezplatná. Speciální pedagog může doporučit dítěti některý z edukativních programů nabízených poradnou. Jedná se o tyto programy: Metoda dobrého startu, Kurz grafomotoriky, Kuprev, Hypo, Kroužek přemýšlení, Náprava specifických poruch učení, Cvičné programy pro rozvoj oslabených perцепcí funkcí v oblastech a Kupoz. Všechny výše uvedené programy jsou hrazené vyjma Náprav specifických poruch učení. Cena se pohybuje od 300kč – 500kč. Lektorem je zaměstnanec poradny, psycholog nebo speciální pedagog, který absolvoval potřebný kurz. Kroužek probíhá v prostorách poradny. Pedagogicko – psychologická poradna Rokycany není jedinou institucí, která nabízí edukativní programy pro děti předškolního věku v Rokycanech. Dům dětí a mládeže Rokycany nabízí kroužek Grafomotorika pro předškoláky každé úterý od 16:30 – 17:30hod po celý školní rok. Základní škola ulice Míru poskytuje program Předškolní grafomotorika a Předškolní příprava včetně semináře pro rodiče s dětmi před nástupem do 1. třídy. Poradna nabízí pro rodiče tzv. doporučenou literaturu k aktuálnímu tématu (školní zralost, odklad školní docházky, leváctví, poruchy učení, pracovní listy pro nápravnou péči při poruchách učení). Tuto literaturu si rodič může vypůjčit přímo v poradně nebo na základě doporučení zajít do městské knihovny. Pedagogicko – psychologická poradna Rokycany nabízí i seznam kompenzačních pomůcek včetně výrobce. Jedná se o jakési doporučení vhodných vzdělávacích her a hraček. Poradna pořádá i semináře pro pedagogy. V neposlední řadě byla poradna Rokycany přizvána k projektu financovaného EU s názvem Rovné příležitosti pro předškoláky v roce 2011 – 2013. Projekt se zaměřoval na děti předškolního věku s obtížemi v psychických funkcích. Projekt byl prováděn formou kroužku 45min/1x týdně v 5 mateřských školách v okrese

Rokycany. Lektorem kroužku byly učitelky mateřských škol. Odborné vedení jim dělal speciální pedagog. Náplň jednotlivých kroužků byla předem připravená, učitelky zaznamenávaly chování a pokroky dětí. Na konci projektu vznikl soubor metodických materiálů pro učitelky i rodiče. Záměrem projektu bylo zvýšit povědomí rodičů o specifických poruchách učení i potřebě věnovat se dítěti v rodinném prostředí.

Rozhovor se speciálním pedagogem z SPC Plzeň

Rozhovor jsem uskutečnila se speciálním pedagogem – logopedem ze Speciálně pedagogického centra pro děti s vadami řeči Plzeň. Speciální pedagog nemá vyhrazeny konzultační hodiny pro rodiny s dětmi. Logopedka pracuje formou ambulantních sezení v prostorách SPC s rodiči a jejich dětmi, kterým poskytuje individuální péči. Na termínu se společně domlouvají podle časových možností. Činnost speciálního pedagoga začíná provedením screeningu školní zralosti v mateřských školách v Plzeňském kraji. Toto vyšetření probíhá dvakrát za rok a předchází mu telefonická žádost ze strany mateřské školy. SPC navštěvuje každý rok stejné mateřské školky, se kterými udržuje dobré styky. Většinou se jedná o mateřské školy z okolí Plzně (vesnice), v menším množství pak v Plzni. Speciální pedagog nedokázal z hlavy odhadnout, jaký je poměr návštěvnosti mateřských škol ze strany SPC a PPP. Souhlasil ale s tvrzením dlouhé čekací doby na vyšetření stejně jako učitelky MŠ v Plzeňském kraji. Speciální pedagog potvrdil i názor, že se rodiče rozhodnou i pro návštěvu soukromé ambulance, které jsou v Plzni dvě. Po vyhodnocení výsledku vyšetření zralosti si logoped zve rodiče s dětmi, jejichž výsledky nedopadly dobře. Podle názoru logopeda je návštěvnost 70%. Rodiče mají zájem na zlepšení úrovně vývoje dítěte. Speciálně pedagogické centrum pracuje zejména s dětmi s těžkými logopedickými vadami. Nenabízí tedy edukativní programy pro děti předškolního věku s drobnými odchylkami v psychických procesech. Druhým důvodem jsou prostorové možnosti. SPC nemá vyhovující prostory pro skupinu dětí. S tím souvisí i fakt, že SPC nenabízí společná sezení pro rodiče, jejichž děti mají logopedické vady. Centrum pracuje spíše formou individuální péče ambulantní nebo terénní. Pokud bydlí rodiče mimo Plzeň, speciální pedagog za nimi dojíždí. Speciální pedagog rovněž navštěvuje několikrát během roku dítě v mateřské škole. Poskytuje metodické vedení pro rodiče i učitelky mateřských škol, které mají ve své třídě dítě s logopedickou vadou. Umožní jim nahlédnout do odborné literatury, pomůže při sestavení individuálního plánu pro dítě, vybere vhodné činnosti a hry, kompenzační pomůcky. Vzdělávání učitelek mateřských škol v oblasti logopedických vad, specifických poruch učení provádí Krajské centrum vzdělávání Plzeň formou školení.

V současné době vede logopedka Kroužek logopedie v 54. MŠ Plzeň. O spolupráci projevila zájem ředitelka mateřské školy. Kroužek probíhá každé úterý od 15:00 – 15:45hod. Kroužek navštěvují děti ve věku 3 – 6 let, s problémy v řečovém projevu, výslovnosti, děti špatně hovořící českým jazykem (děti cizinců). Rodiče si tento kroužek hradí.

4.4.6 Hypotézy

Výsledky jednotlivých hypotéz jsem získala prostřednictvím informací z ankety, statistického šetření, škálového hodnocení a dotazníku.

Hypotéza 1: Je nedostatečné zastoupení PPP ve zvolených krajích.

Ze statistického šetření vyplynulo, že v **Plzeňském kraji** je na 34 MŠ 1 poradna (5.MŠ na jednoho pracovníka poradny). Z odpovědí z ankety jsem získala údaje, které vyjadřovaly nedostatečné pokrytí PPP v Plzeňském kraji, tj. 85,7% učitelek MŠ souhlasilo s nedostatečným pokrytím. Toto tvrzení dokládá i fakt počtu MŠ na jednu poradnu.

V **Karlovarském kraji** byly podmínky pokrytí nejpříhodnější s počtem 4 MŠ na jednoho pracovníka poradny. I přes tuto informaci byly odpovědi anonymních učitelek záporné vůči dostatečnému pokrytí. Hlavním důvodem pro ně byly dlouhé čekací doby na vyšetření dítěte. Rodič je tak nucen vyhledat soukromého psychologa.

Královéhradecký kraj svými číselnými údaji 6 MŠ na jednoho pracovníka pedagogicko – psychologické poradny dokazoval fakt nedostačujícího pokrytí pro mateřské školy. Velkým překvapením bylo kladné hodnocení ze stran učitelek mateřských škol, kdy pro dostatečnost vyjádřila svůj souhlas 57,1% dotazovaných učitelek.

Výsledek pro každý kraj se lišil. Pro Plzeňský kraj se jednalo o potvrzení hypotézy – nedostatečného pokrytí PPP. Statistické údaje byly nakloněny vyvrácení hypotézy v Karlovarském kraji. Vzhledem k nízkému počtu respondentů bych tuto hypotézu vyvrátila. Královéhradecký kraj je z hlediska statistického šetření nedostatečně zastoupen poradnami. Vzhledem k nejvyššímu počtu SPC (4SPC) a kladnému hodnocení učitelek mateřských škol (57,1% učitelek bylo pro dostatečné pokrytí), hypotéza byla vyvrácena.

Hypotéza 2: PPP nemají ve svých programech zahrnutou práci s dětmi s rizikem dyslexie.

Z webových stránek poraden **Plzeňského kraje** se dočteme pouze, že provádějí kurzy pro předškoláky, posezení nad pracovními listy a rehabilitační program. Datum, čas, lektor nebo konkrétní popis kurzů tam není uveden. Díky dotazníkům pro PPP jsem zjistila, že poradny poskytují tyto programy: Metoda dobrého startu, Kuprev, Kumot, HyPo, Rozvoj grafomotoriky, Maxík (senzomotorický kurz). Na základě názoru učitelek MŠ bylo pro kladné hodnocení poraden 78,6%. Hypotéza byla vyvrácena.

Děti s podezřením rizika specifických poruch učení v **Karlovarském kraji** docházejí buď na kurzy pro předškoláky, individuální reedukaci (rozvoj motoriky, grafomotoriky), nebo na individuální logopedii. Obě učitelky, které vyplnily anketu, se shodly na poskytování programů pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie. Z webových stránek jsem zjistila, že poradny poskytují rozvojové skupiny pro předškoláky a práci s nimi se konkrétně zabývá jeden pracovník poradny Karlovy Vary. Hypotéza byla vyvrácena.

Poradny v **Královéhradeckém kraji** nabízejí největší množství programů pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie. Programy jsou rozděleny podle jednotlivých měst, kde se poradny nacházejí a jsou opatřeny detailním popisem. Jmenovitě se jedná o programy Škola s Bonifácem, EEG biofeedback, Kuprev, Kupoz, Kmot, voetrénink interakcí, Speciálně pedagogické programy pro předškoláky, Reedukace specifických poruch učení, Hypo, Fie, dětské masáže, Předškoláček, kurz grafomotoriky Učíme se učit, Muzikoterapie. Odpovědi učitelek mateřských škol toto příznivé tvrzení potvrdily souhlasem 71,4%. Hypotéza byla vyvrácena.

Hypotéza 3: Učitelé nejsou dostatečně informováni o této problematice.

Výsledek této hypotézy pro jednotlivé kraje vyplynul z odpovědí učitelek mateřských škol. 71,4% učitelek z **Plzeňského kraje** vyjádřila svůj názor týkající se nedostatečné informovanosti učitelek. V **Karlovarském kraji** stály za 100% názorem dostatečné informovanosti 2 učitelky. Nejvyšší procentuelní zastoupení 85,7% učitelek bylo pro nedostatečnou informovanost v **Královéhradeckém kraji**.

Jen poradny v Karlovarském kraji poskytují dostatečnou informovanost pro učitele MŠ. Hypotéza byla vyvrácena jen v tomto případě.

Hypotéza 4: Rodiče nevyužívají služeb PPP u dětí v předškolním věku.

Na základě ankety 64,3% učitelek potvrdily návštěvnost rodičů s dětmi v PPP v **Plzeňském kraji**. Učitelky v **Karlovarském kraji** také potvrdily účast rodičů v PPP.

Královéhradecký kraj se také těší návštěvnosti rodičů, kterou potvrdilo 57,1% učitelek. Hypotéza byla vyvrácena u všech krajů.

4.5 Rovné příležitosti pro předškoláky

Jako učitelka mateřské školy pracuji necelé 3 roky a moje nabyté zkušenosti plynou ze dvou mateřských škol. První mateřská škola působí ve Volduchách, ZŠ a MŠ Volduchy. Moje nynější mateřská škola se nachází ve Plzni, 54. MŠ Plzeň.

Mateřská škola Volduchy spolu s dalšími 4 mateřskými školami (MŠ Sluníčko Mýto, ZŠ a MŠ Holoubkov, ZŠ a MŠ Mlečice, ZŠ a MŠ Osek) byla vybrána pro uskutečnění projektu spolufinancovaného evropským sociálním fondem a státním rozpočtem České republiky v roce 2011 - 2013. Projekt nesl název Rovné příležitosti pro předškoláky. Podmínkou výběru právě těchto mateřských škol byla působnost na vesnici a umístění v okrese Rokycany. Myšlenka vznikla ve vzdělávacím centru Lexík v Praze pod záštitou Doc. PaedDr. Olgy Zelinkové, CSc., odborné garantky projektu. Na projektu se dále spolupodíleli ředitelka centra Lexík s.r.o., věcná a finanční manažerka projektu, 2 metodičky programu a 2 speciální pedagogové, lektoři z PPP Rokycany.

Projekt byl zaměřen na péči o děti předškolního věku s rizikem specifických poruch učení. Projekt byl prezentován formou tzv. Superkroužku, kterému předcházela výběr 10 dětí předškolního věku s možnými obtížemi v psychických funkcích. Tyto děti navštěvovaly 1x/týden kroužek ve své mateřské škole s časovou dotací 45 – 60min. Kroužek vedly učitelky tamní mateřské školy ve spolupráci se speciálním pedagogem. Náplň jednotlivých sezení vycházela z předem připravených lekcí. Každá lekce obsahovala několik činností zaměřených na rozvoj řeči, sluchového vnímání, zrakového vnímání, pozornosti, jemné a hrubé motoriky, rozvoj grafomotoriky, paměti, myšlení, prostoru a prostorových představ. Aby všechny prováděné činnosti vzbudily u dětí zájem, byly provázány jednotnou motivací po celých 20 lekcí. Nevylučovala se ani změna motivace podle zaměření dané mateřské školy nebo probíhajícího tématu.

Po každé uskutečněné lekci si učitelka zapisovala průběh lekce, chování a reakce dítěte v určitých situacích do jeho osobní složky. Veškeré pracovní listy použité během kroužku byly založeny do osobní složky dítěte. Učitelka měla možnost konzultovat svoje snažení s přítomným speciálním pedagogem (zpětná vazba). Prohlubovala se tak spolupráce mezi mateřskou školou a poradnou. Učitelka si vylepšila osobní a profesní profil, získala velké množství námětů pro činnosti uplatnitelné v běžném výchovně – vzdělávacím procesu.

Vybrané učitelky podstoupily seminář týkající se SPU, jejich příčinách, projevech a podstaty včetně detailního popisu psychických funkcí. Tento kurz proběhl před začátkem Superkroužku. Učitelky tak získaly potřebné informace, důležité pro správné a efektivní vedení kroužku. Zpočátku to bylo velmi náročné, ale s postupem získaných zkušeností a s pomocí speciálního pedagoga šlo vše perfektně.

Výsledkem celého projektu bylo poskytnutí dlouhodobé odborné péče pro 62 dětí z celkového počtu 71. Dále pak několik metodických příruček pro učitele, rodiče, lektora superkroužku a soubor pracovních listů.

Celý projekt hodnotím jako perfektní příležitost zjistit více o práci s dětmi s rizikem SPU, nabytí nových zkušeností a vědomostí, spolupráci a konzultaci se speciálním pedagogem. Jako přínosné vidím i komunikaci a vzájemnou výměnu názorů mezi ostatními učitelkami zapojenými do projektu. Ze svého pohledu, učitelky vedoucí Superkroužek, musím kladně hodnotit celou myšlenku. Děti se těšily na kroužek, na zajímavé a netradiční činnosti, rády o něm hovořily mezi ostatními dětmi ze třídy. Pozorovala jsem posunutí k lepšímu v celkovém vývoji dítěte. Kroužek byl nad rámec stanovené pracovní doby, i přesto jsem tomu ráda věnovala svůj volný čas. Přinášelo to výsledky. I po skončení a celkovém zhodnocení projektu jsme na naší mateřské škole pokračovali s další třídou dětí v předškolním věku. Využívala jsem veškerých publikací, které vznikly jako výsledek z celého projektu a jsou mým osobním materiálem. Ve své nynější práci vycházím z doporučení z Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání a pracovního sešitu Jak předcházet vývojovým poruchám učení, zpracovaného podle RVP pro MŠ. Obsahuje několik pracovních listů souvisejících s jednotlivými vzdělávacími oblastmi.

Úžasnou myšlenkou bylo zpracovat několik materiálů. Publikace Metodika pro učitele obsahuje důležité a podstatné informace týkající se zkoumaných psychických oblastí, diagnostiky nebo doporučení pro práci. Pokud bude učitel potřebovat nějakou radu, otevře metodiku a najde svoji odpověď. Je to psané jednoduchou a srozumitelnou formou. (Zelinková 2013, str. 3)

Příručka Metodika pro učitele – Superkroužek konkrétně uvádí do oblastí psychických funkcí. Zaměřuje se na konkrétní typy cvičení včetně jasných příkladů pro práci s dětmi. Učitelka se tak může rozhodnout, zda využije nabízeného nebo vymyslí vlastní námět. V závěru jsou pak přiloženy detailní popisy 20 lekcí. (Janovcová, Ježková 2013, str. 3 – 19)

Soubor pracovních listů tvoří 60 listů rozdělených do 4 oblastí – řeč, sluchové

vnímání, zrakové vnímání, grafomotorika. Jednotlivé oblasti mají 15 pracovních listů uspořádané podle náročnosti ve zpracování. Soubor pracovních listů je opatřen obecnými doporučeními pro užívání pracovních listů. Jednotlivé pracovní listy vznikly snahy garantky projektu, ale i ve spolupráci s učitelkami. (Zelinková 2013, str. 1)

Metodická příručka pro rodiče je prezentovaná jako publikace s radami pro práci s dětmi s rizikem dyslexie. Autorka zde jednoduše vysvětluje pojem specifické poruchy učení a dítě s rizikem dyslexie. Objasňuje pojem diagnostiky a její průběh. Především se zaměřuje na práci rodičů s dětmi, na důležité oblasti, předává rodičům některé náměty pro činnosti. Ze své zkušenosti vím, že s touto příručkou jsou rodiče velmi spokojeni. Ujasnili si tak některé věci. (Zelinková 2013, str. 3)

4.6 Shrnutí

V diplomové práci jsem si stanovila 4 hypotézy, na které jsem pomocí zvolených metod získala výsledné odpovědi - potvrzení/vyvrácení hypotézy. U některých hypotéz stačilo využít právě jednu metodu, u dalších jsem pro dostatečné potvrzení hypotéz využila několik metod. Nedostatečné zastoupení poraden se potvrdilo pouze u pedagogicko – psychologických poraden v Plzeňském kraji. Všechny poradny ve zvolených krajích mají ve svých programech zahrnutou práci s dětmi s rizikem dyslexie a dyspraxie. Hypotéza byla vyvrácena. Ve výpovědi nedostatečné informovanosti učitelek mateřských škol o problematice dětí s rizikem SPU vyšel negativně Plzeňský a Královéhradecký kraj, tím se hypotéza potvrdila. Poslední tvrzení týkající se nevyužívání služeb poraden bylo u všech krajů vyvráceno. Zajímavých výsledků jsem dosáhla pomocí statistického šetření. Dostala jsem číselný údaj vypovídající o množství mateřských škol na jednu poradnu v daném kraji. Ani jeden z údajů nebyl příliš příznivý. Plzeňský kraj má 34 MŠ na 1 poradnu, 1 poradna v Karlovarském kraji poskytuje péči 31 MŠ a v Královéhradeckém kraji je 44MŠ na 1 poradnu. Výsledky z ankety obohatily moji práci o subjektivní názory učitelek mateřských škol. Jejich konkrétní příklady z praxe jsou uvedeny v příslušné podkapitole. Metodou škálového hodnocení jsem prováděla porovnání vzhledu webových stránek, úrovně a srozumitelnost poskytovaných informací. Dostala jsem se i k zapsání množství pracovníků poraden vzhledem k počtu mateřských škol. Ujasnila jsem si, kdo v poradnách je zaměřen přímo na děti předškolního věku a jaké edukativní programy poradny nabízejí. Rozhovor pak sloužil jako prostředek ke konečnému získání informací pro můj výzkum.

Získané údaje mohou sloužit jako podklad pro další výzkum týkající se konkrétního kraje. Umožní nám to získat detailnější informace o dané problematice. Hypotézu o dostatečném zastoupení poraden ověřit z názorů pracovníků poraden a rodičů. Ukázat výsledné informace na příslušných úřadech, odborech školství v krajích. Dále bych navrhovala zabývat se zvláště dětmi s rizikem dyslexie a dyspraxie. Umožní to podrobnější přehled o dětech.

ZÁVĚR

Diplomová práce s názvem „*Dostupnost odborné péče pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie*“ obsahuje velké množství informací, které jsou systematicky uspořádány za sebou. Zakončení práce představují výsledky výzkumu provedeného s pomocí pěti vybraných metod.

Úvod práce jsem věnovala vysvětlení pojmu pedagoicko – psychologická poradna a speciálně pedagogické centrum včetně přesné náplně práce. Nahlédla jsem do definic ze školského zákona a vyhlášky. S pomocí webových stránek jsem si vyhledala počet poraden v Plzeňském, Karlovarském a Královéhradeckém kraji. Většinu část práce jsem orientovala na problematiku specifických poruch učení, zejména pak charakteristiku, příčinu a klasifikaci. Srovnala jsem definice několika autorů. Samostatnou kapitolu jsem věnovala dyslexii u dětí v předškolním věku. Hlavním záměrem bylo vysvětlit souvislost mezi dyslexií a dítětem předškolního věku. U dětí ve věku 5 – 6 let není možné diagnostikovat dyslexii, protože dítě ještě neumí číst. Zjišťujeme pouze úroveň psychických procesů dítěte, které budou později ovlivňovat možnou dyslexii. Doplnila jsem to i příklady sad testů, které mohou učitelky mateřských škol provádět. Já sama jsem zkoušela pouze jednu, která se mi velmi osvědčila a stále ji využívám – Sindelarová: Předcházíme poruchám učení.

Výzkum podporuje celou moji práci. Na základě vybraných metod (statistického šetření, škálového hodnocení, ankety, dotazníku a pozorování) jsem zodpověděla zvolené hypotézy i další podstatné otázky. Statistickým šetřením jsem podtrhla výsledky hypotéz. Číselné údaje byly dostatečně výmluvné, ať už ve smyslu porovnání poradny – mateřských škol, pracovníka poradny – mateřských škol, pracovní náplně odborníka zaměřenou na děti předškolního věku. Škálové hodnocení sloužilo ke srovnání webových stránek zvolených poraden a zhodnocení jejich poskytovaných informací pro rodiče a učitelky mateřských škol. Zaměřila jsem se především na poskytování edukativních programů. Dotazníky určené poradnám mi upřesnily některé konkrétní programy, napověděly výskyt soukromých ambulancí v krajích a skupinu dětí pro reedukaci (dětí s rizikem dyslexie nebo dyspraxie). Rozhovor s odborníkem mi upřesnil některé informace.

Do diplomové práce jsem zahrnula i svoji účast na projektu, který proběhl v mateřské škole s názvem „*Rovné příležitosti pro předškoláky*“. Projekt byl velmi přínosný pro moji další práci s dětmi, obohatil mě o nové zkušenosti. Prohloubila jsem

si spolupráci s poradnou Rokycany a speciálním pedagogem z poradny. Pravidelně jsem se setkávala s učitelkami okolních MŠ, které byly do projektu zapojeny. Dostala jsem k dispozici materiály vzniklé z průběhu celého projektu. Materiály jsou velmi cenným zásobníkem pracovních listů, souhrnem důležitých informací z oblasti SPU. Jedna z publikací napomohla i rodičům proniknout do příslušné problematiky.

Návaznost mojí práci bych viděla v pokračování výzkumu pouze v jednom kraji. V mém případě bych zvolila Plzeňský kraj a detailně bych se zaměřila na poradny, názory rodičů a učitelek. Zvláště bych hodnotila výpovědi na vesnicích a městech. Mým předpokladem je, že výsledky jedinců z vesnic budou horší než z měst. Plyne to ze ztížené dopravy z vesnice do města, dlouhé vzdálenosti do poradny a jiných faktorů.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

BEDNÁŘOVÁ J., ŠMARDOVÁ V. *Diagnostika dítěte předškolního věku*. Brno: Computer Press, 2007. ISBN 978-80-251-1829-0

BEDNÁŘOVÁ J. *Rozvoj zrakového vnímání pro děti od 3 – 5let*. Brno: Computer Press, 2009. ISBN 978-80-251-2440-6

JANOVCOVÁ S., JEŽKOVÁ J. *Metodika pro učitele – Superkroužek*. Praha: Lexik s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87790-03-8

JÜRGEN, MÜNCH: *Hugo Kükelhaus und das Spielzeug Allbedeut*. Soest: Gesellschaft, 1995. ISBN 3-9805003-0-6

KOCUROVÁ M. *Specifické poruchy učení a chování*. Plzeň: Západočeská univerzita, 2000. ISBN 80-7082-705-X

MAREŠ J., PRŮCHA J., WALTEROVÁ E. *Pedagogický slovník*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-647-6

MATĚJČEK Z. *Vývojové poruchy čtení*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1972.

POKORNÁ V. *Cvičení pro děti se specifickými poruchami učení*. Praha: Portál, 2011. ISBN 978-80-7367-931-6

POKORNÁ V. *Jak poznáme sklony dítěte k dyslexii, dysgrafii, dyskalkulii: porovnej - dokresli - spojuj - rozlišuj – skládej*. Praha: Blug, 1994. ISBN 80-85635-36-4

Pracovní sešit – Jak předcházet vývojovým poruchám učení. Brno: MC nakladatelství.

Rámcový vzdělávací program pro předškolní vzdělávání. Praha: Výzkumný ústav pedagogický, 2004.

SINDELAROVÁ B. *Předcházíme poruchám učení*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-262-1

SLOWÍK J. *Speciální pedagogika*. Havlíčkův Brod: Grada, 2007. ISBN 978-80-247-1733-3

ZELINKOVÁ O. *Dyslexie v předškolním věku?* Praha: Portál, 2008. ISBN 978-80-7367-321-5

ZELINKOVÁ O. *Metodika pro rodiče*. Praha: Lexík s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87790-01-4

ZELINKOVÁ O. *Metodika pro učitele*. Praha: Lexík s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87790-02-1

ZELINKOVÁ O. *Pedagogická diagnostika a individuální vzdělávací program*. Praha: Portál 2011. ISBN 978-80-262-0044-4

ZELINKOVÁ O. *Poruchy učení*. Praha: Portál, 2003. ISBN 80-7178-800-7

ZELINKOVÁ O. *Soubor pracovních listů*. Praha: Lexík s.r.o., 2013. ISBN 978-80-87790-00-7

ABZ slovník cizích slov. *ABZ*. [online]. © 2005-2014 [cit. 2014-06-15]. Dostupné z: <http://slovník-cizich-slov.abz.cz/web.php/slovo/anketa>

Hugo Kükelhaus. *Hugo Kükelhaus Gesellschaft e.V.* [online]. © 2013 [cit. 2014-10-15]. Dostupné z: <http://www.hugo-kuekelhaus.de/website/index.php/en/publikationen-gesellschaft-66>

Mgr. Martin Sebera, Ph.D.. *Vybrané kapitoly z metodologie* [online]. 2012. [cit. 2014-11-29]. ISBN 978-80-210-5963-4. Dostupné z: <http://www.fsps.muni.cz/~tvodicka/data/reader/book-8/Impresum.html>

Metodický portál inspirace a zkušenosti učitelů. Metodický portál RVP. [online]. Copyright © 2014 Mindtouch ® [cit.2014-06-10]. Dostupné z:

http://wiki.rvp.cz/Knihovna/1.Pedagogick%C3%BD_lexikon/D/Dyspraxie

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. MŠMT. [online]. © 2013 MŠMT [cit. 2013-12-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/novy-skolsky-zakon>

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy. MŠMT. [online]. © 2013 MŠMT [cit. 2013-12-04]. Dostupné z: <http://www.msmt.cz/dokumenty/vyhlasaka-c-72-2005-sb-1>

Národní ústav pro vzdělávání. Školské poradenské zařízení a zařízení pro další vzdělávání pedagogických pracovníků. [online]. © 2011 – 2014 [cit. 2014-02-04]. Dostupné z: <http://www.nuv.cz/poradenstvi/skolska-poradenska-zarizeni>

SEZNAM PŘÍLOH

Příloha A – Popis činností pedagogicko – psychologické poradny

- I. Komplexní nebo zaměřená psychologická a speciálně pedagogická diagnostika
- II. Psychologická a speciálně pedagogická intervence
- III. Informační a metodická činnost. Příprava podkladů pro vzdělávací opatření, dokumentace apod.

Příloha B – Popis činností speciálně pedagogického centra

- I. Standardní činnosti společné

Příloha C – Webové odkazy krajů ČR

Příloha D – Webové odkazy PPP

Příloha E – Otázky stanovené pro anketu

Příloha F – Otázky stanovené pro dotazník

Příloha G – Otázky stanovené pro rozhovor

Příloha A – Popis činností pedagogicko – psychologické poradny

- I. Komplexní nebo zaměřená psychologická a speciálně pedagogická diagnostika
- Zjišťování předpokladů pro školní docházku, skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika školní zralosti.
 - Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku z důvodu nerovnoměrného vývoje.
 - Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku, žáků ZŠ žáků SŠ s problémy v adaptaci a s výchovnými problémy, včetně specifických poruch učení.
 - Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika dětí předškolního věku, žáků ZŠ žáků SŠ s výukovými problémy, včetně specifických poruch učení, a žáků neprospívajících.
 - Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad pro integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování nebo pro specializovanou péči v rozsahu integrace; pro návrhy na zařazování a přeřazování žáků se specifickými poruchami učení a chování do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.
 - Skupinová a individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika jako podklad pro pomoc žákům ZŠ a žákům SŠ v případech komplikací při volbě další školy či povolání.
 - Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků SŠ jako podklad pro pomoc při reorientaci a přestupu na jinou SŠ.
 - Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika žáků ZŠ a žáků SŠ s osobnostními nebo sociálně – vztahovými problémy
 - Diagnostika sociálního klimatu třídních kolektivů jako podklad pro tvorbu nápravných programů.
 - Individuální psychologická a speciálně pedagogická diagnostika mimořádného nadání žáků.
- II. Psychologická a speciálně pedagogická intervence
- Poradenská intervence (včetně telefonické) u dětí předškolního věku, žáků ZŠ a žáků SŠ, zákonných zástupců a pedagogických pracovníků v životní krizi či nouzi a individuální pomoc těmto jedincům při zpracování krize v případech problémů,

kteří negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka.

- Individuální práce s dětmi předškolního věku s nerovnoměrným vývojem, s obtížemi v adaptaci apod. (jedná se o krátkodobou intervenci, netrvá déle než půl roku).
- Základní individuální a skupinová reedukace žáků se specifickými poruchami učení, jejichž problémy vyžadují odborně mimořádně náročnou speciálně pedagogickou péči (jedná se o krátkodobou intervenci, netrvá déle než půl roku).
- Individuální práce se žáky ZŠ a žáky SŠ s obtížemi v adaptaci, s osobnostními, sociálně – vztahovými a podobnými problémy, které negativně ovlivňují jejich vzdělávání (jedná se o krátkodobou intervenci, netrvá déle než půl roku).
- Kariérové poradenství pro žáky ZŠ, SŠ a studenty VOŠ (individuální a skupinové).
- Poradenské nebo terapeutické vedení rodin s dítětem nebo žákem (v případech problémů, které negativně ovlivňují vzdělávání dítěte nebo žáka (jedná se o krátkodobou intervenci, netrvá déle než půl roku).
- Poradenské konzultace a krátkodobé poradenské vedení zákonných zástupců dětí předškolního věku a žáků ZŠ (popřípadě i žáků SŠ), kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny.
- Poradenské konzultace a doporučení pedagogickým pracovníkům vzdělávajícím děti a žáky, kterým je poskytována individuální nebo skupinová diagnostická a intervenční péče poradny (tzv. intervence ve škole pro žáky).

III. Informační a metodická činnost. Příprava podkladů pro vzdělávací opatření, dokumentace apod.

- Metodické vedení práce výchovných poradců a školních metodiků prevence v ZŠ a SŠ.
- Příprava podkladů pro integraci žáků se specifickými poruchami učení a chování do ZŠ a SŠ; pro zařazení žáků se specifickými poruchami učení a chování do škol, tříd, oddělení a studijních skupin s upravenými vzdělávacími programy pro tyto žáky.
- Při přípravě podkladů může v případech, kdy je dítě v dlouhodobé péči odborného lékaře a klinického psychologa, školské poradenské zařízení vycházet z podkladů a závěrů klinického psychologa, který tuto dlouhodobou péči dítěti poskytuje.
- Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům v oblasti péče o děti předškolního věku, žáky ZŠ a žáky SŠ, jejichž školní vzdělání vyžaduje

zvláštní pozornost.

- Poskytování odborných konzultací pedagogickým pracovníkům ZŠ a SŠ v souvislosti s integrací žáků se zdravotním postižením a s vytvářením a naplňováním individuálních vzdělávacích plánů pro tyto žáky.
- Zpracování zpráv o žácích pro zákonné zástupce, školy a další instituce v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- Vedení dokumentace, vedení evidence a administrativa související se standardními činnostmi v souladu s předpisy o ochraně osobních údajů.
- Metodická pomoc při tvorbě preventivních programů škol.
- Spolupráce se středisky výchovné péče při poskytování standardních služeb pro žáky se specifickými poruchami chování a rizikem vzniku sociálně patologických jevů, pro jejich zákonné zástupce a pedagogické pracovníky, kteří je vzdělávají.

Příloha B – Popis činností speciálně pedagogického centra

I. Standardní činnosti společné

- Vyhledávání žáků se zdravotním postižením.
- Komplexní diagnostika žáka (speciálně pedagogická a psychologická).
- Tvorba plánu péče o žáka (strategie komplexní podpory žáka, pedagogicko – psychologické vedení apod.).
- Přímá práce s žákem (individuální a skupinová).
- Včasná intervence.
- Konzultace pro zákonné zástupce, pedagogické pracovníky, školy a školská zařízení.
- Sociálně právní poradenství (sociální dávky, příspěvky apod.).
- Krizová intervence.
- Metodická činnost pro zákonné zástupce, pedagogy (podpora při tvorbě individuálního vzdělávacího plánu).
- Kariérové poradenství pro žáky se zdravotním postižením.
- Zapůjčování odborná literatury.
- Zapůjčování rehabilitačních a kompenzačních pomůcek podle potřeb žáků.
- Ucelená rehabilitace pedagogicko – psychologickými prostředky.
- Pomoc při integraci žáků se zdravotním postižením do MŠ, ZŠ, SŠ, instruktáž a úprava prostředí.
- Všestranná podpora optimálního psychomotorického a sociálního vývoje žáků se

zdravotním postižením v duchu tzv. ucelené rehabilitace (využívání prostředků pedagogicko - psychologických, léčebných, sociální a pracovních), tj. zajištění komplexní péče zaměřené nejen na žáka s postižením, ale na celou jeho rodinu.

- Vedení dokumentace centra a příprava dokumentů pro správní zařízení.
- Koordinace s poradenskými pracovníky škol, s poradnami a středisky výchovné péče.
- Zpracování návrhů k zařazení do režimu vzdělávání žáků se SVP.
- Zpracování návrhů IVP.
- Tvorba, návrhy a nabídka speciálních pomůcek podle individuálních potřeb žáků.

Příloha C – Webové odkazy krajů ČR

Plzeňský kraj	www.kr-plzensky.cz
Karlovarský kraj	www.kvkskoly.cz
Královéhradecký kraj	www.kr-kralovehradecky.cz

Příloha D – Webové odkazy PPP

Plzeňský kraj	www.kapezet.cz www.pepor.pilsedu.cz
Karlovarský kraj	www.pppkv.cz
Královéhradecký kraj	www.pppkhk.cz

Příloha E – Otázky stanovené pro anketu

1. Rozumíte pojmu dyslexie a dyspraxie?
2. Vysvětlíte pojem dyslexie a dyspraxie.
3. Mají PPP ve svém programu zahrnutou práci s dětmi s rizikem dyslexie a dyspraxie?
4. Jsou učitelé dostatečně informovaní o problematice dětí s rizikem dyslexie a dyspraxie?
5. Využívají rodiče nabízených služeb PPP?
6. Je dostatečné pokrytí PPP ve Vašem kraji?
7. Jaké máte zkušenosti s PPP?
8. Víte o nějakém konkrétním případě dítěte s rizikem dyslexie a dyspraxie?

Příloha F – Otázky stanovené pro dotazník

1. Jaký je název Vaší instituce (školského poradenského zařízení)?
2. Do jakého sektoru patří Vaše instituce?
3. Pro jaký okres nebo kraj funguje Vaše instituce?
4. Je Vaše instituce jediná pro daný okres nebo kraj?
5. Uveďte, prosím, další možné instituce, které se zabývají dětmi s rizikem dyslexie a dyspraxie.
6. Jakou hodinu a den máte vyhrazené na diagnostiku a práci s dětmi v předškolním věku?
7. Poskytuje Vaše instituce odbornou péči pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie?
8. Jakou formou probíhá práce s dětmi předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie?
9. Jaké konkrétní edukativní programy nabízíte pro děti předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie?
10. Máte v péči děti s rizikem dyslexie nebo dyspraxie?
11. V jakém věku jste diagnostikovali riziko dyslexie nebo dyspraxie u dětí předškolního věku?
12. Hradí si rodič vyšetření při podezření rizika dyslexie nebo dyspraxie?
13. Dochází k Vám děti s rizikem dyslexie nebo dyspraxie na nápravu nebo reedukaci?

Příloha G – Otázky stanovené pro rozhovor

1. Máte vyhrazené konzultační hodiny pro rodiče s dětmi nebo pedagogy?
2. Poskytujete nějaké vyšetření související s MŠ? Jakou formou?
3. Jaký je další postup ve spolupráci s MŠ?
4. Jaké % rodičů ve skutečnosti přijde do poradny?
5. Jaké edukativní programy nabízí vaše poradna/centrum?
6. Musí si rodič programy platit?
7. Fungují další instituce, které by poskytovaly edukativní programy?
8. Jakou formou probíhá spolupráce s rodičem, informovanost o problematice?
9. Provádíte nějaké projekty v souvislosti s dětmi předškolního věku s rizikem dyslexie a dyspraxie?